ОБЩИНСКА СТРАТЕГИЯ

ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ (2016 – 2020 г.)

В ОБЩИНА ЕЛЕНА

Приета с Решение № 148 / 27.10.2016 г , по Протокол № 15 от 27.10. 2016 г. на Общински съвет – Елена

Резюме

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги в община Елена (2016-2020) е разработена на базата на Областна стратегия за развитие на социалните услуги в област Велико Търново (2016-2020), съгласувана от Областния съвет за развитие в област Велико Търново с Решение № 1 прието през април 2016 г.

Общинската стратегия е създадена на основата на Доклад–анализ за ситуацията и оценка на потребностите в социалната сфера на територията на община Елена, приет с Решение № 70/25.06.2015 г. на Общински съвет – Елена, в процес на партньорство между заинтересованите страни в общината (Общинска администрация, ДСП, социални услуги и други структури на местната власт).

Разработването на Общинската стратегия за развитието на социалните услуги в община Елена е в изпълнение на чл. 19 (1) от Закона за социално подпомагане (ЗСП) и чл. 36б от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (ППЗСП) и е в синхрон с националните приоритети на социалната политика.

Целта на Стратегията е да определи приоритетите в областта на социалните услуги в общността на местно ниво, съобразени със специфичните потребности на населението в община Елена.

Стратегията има отворен характер, като промени в нея могат да се внасят винаги, когато възникне доказана необходимост.

Визия: Създаването на Общинската стратегия за социални услуги е израз на желанието на всички участници в изготвянето й община Елена да бъде регион с достъпни, разнообразни и качествени социални услуги, които дават възможност за социална интеграция и пълноценен живот на всички лица и групи в риск, като се отчитат динамичните промени на съвременното общество.

Стратегията следва основните човешки права, утвърдени в международните документи и конвенции за защита на правата на човека и основните свободи. Основната ценност е човекът и правото на всяко човешко същество да развие максимално своите възможности, без значение на етническа принадлежност, пол, увреждане, възраст, социално положение.

Ключовите приоритетни направления на Общинската стратегия са изведени в съответствие с идентифицираните потребности на рисковите групи и необходимостта от намеса за решаване на социалните проблеми на жителите на общината.

Приоритетно направление 1: Подкрепа на деца в риск и техните семейства. Превенция на изоставянето и деинституционализация на грижите за деца.

Обща цел 1: Да се подобри комплекса от услуги, предоставяни за деца и семейства, за предотвратяване и развитието на рискови фактори по отношение на изоставянето на децата и да се постигне максимално намаляване на броя на децата, отглеждани в специализирани институции чрез:

- Намаляване изоставянето на деца и настаняването им в СИ и подкрепа на задържането им в биологичното семейство;
- Осигуряване на условия за развитие на децата с увреждания, отглеждани в семейството;
- Осигуряване на подкрепа на уязвимите семейства за превенция на рисково поведение и неглижиране на децата;
- Гарантиране на равен достъп на децата от рискови общности и уязвими групи до качествено образование;

<u>Приоритетно направление 2:</u> Преодоляване на социалното изключване на уязвими групи и лица.

<u>Обща цел 2:</u> Развитие на услуги за социално включване на групи и лица в неравностойно положение чрез:

- Развиване на мрежа от услуги в общността и домашна среда с цел осигуряване на независим и достоен живот за пълноценно включване на възрастните хора с увреждания;

- Развитие на алтернативна резидентна грижа от семеен тип и реинтеграционни програми за хората с увреждания, настанени в специализирани институции с цел поетапно премахване на институционалния модел на грижа;

- Осигуряване на комплексна подкрепа на семействата, които полагат грижи за хора с увреждания и възрастни хора чрез развиване на форми на социални услуги в подкрепа на зависими членове на семейството, спомагащи и за трудовата реализация на лицата, полагащи грижи за тях.

<u>Приоритетно направление 3:</u> Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.

<u>Обща цел 3:</u> Подобряване на съществуващите грижи за възрастни хора и развиване на широка мрежа от услуги в общността, в семейна и домашна среда за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора чрез:

- Създаване на възможности за независим живот на възрастните хора чрез предоставянето на качествени, достъпни и ефективни междусекторни услуги за дългосрочна грижа, съобразени с реалните потребности на хората;

- Осигуряване на достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната.

Функционалните приоритетни направления, които подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности в Стратегията обхващат:

- **Развитие на човешките ресурси** с обща цел създаване на система за повишаване качеството на социалните услуги чрез развитие на човешките ресурси.

- **Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество** с обща цел повишаване ефикасността на услугите и допълване на наличните ресурси чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

В Стратегията са описани в детайли мерките, дейностите и индикаторите за постигане на общите и конкретни цели, системата за мониторинг и оценка, отговорностите и ролята на общината и институциите на общинско ниво, доставчиците на услуги и другите заинтересовани страни, необходимите ресурси и други.

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги ще се изпълнява на общинско ниво с общите усилия на всички заинтересовани страни в съответствие с техните компетенции, идентифицираните потребности на групите в риск и планираните дейности за посрещането им.

Раздел А: КОНТЕКСТ И ОЦЕНКА НА НУЖДИТЕ

1.КОНТЕКСТ

1.1. Предистория: как е създадена стратегията

Реформата в социалната сфера, започна през 1998 година с приемането на Закон за социално подпомагане и последващите го подзаконови нормативни актове. В резултат на този закон и последвалите промени през 2002 и 2003 година бе създадена правна рамка за предоставяне на социални услуги. Този ангажимент бе възложен на общините като местни органи на самоуправление. С промяната на закона през 2010 година се въведе задължителното изработване на общински стратегии за развитие на социалните услуги. Мотивите за това са свързани с необходимостта от разнообразни и индивидуализирани социални услуги, планирани и предоставени посредством интегриран подход.

Стратегията е основен програмен документ за единен подход към предоставянето на социални услуги на територията на община Елена, за постигане на ефективно планиране, разкриване, финансиране и договаряне на социалните услуги. Основание за това ни дава разбирането, че социалните услуги са един от основните инструменти по пътя на изпълнение на основните направления - деинституционализация и социално включване на уязвими групи и лица.

Стратегията е основана на визията за достъпни, разнообразни и качествени социални услуги, даващи възможност за социална интеграция и пълноценен живот на всички лица и групи в риск. Ангажираното участие на всички заинтересовани страни осигурява социално включване, живот в подкрепяща общност и пълноценна реализация.

1.2. Обхват и фокус на стратегията

Общинската стратегия за социалните услуги е разработена в съответствие с националните приоритети в развитието на социалните услуги и обхваща социалните услуги и мерки, които са необходими за осъществяване на ефективна социална политика за подкрепа на индивидите и групите в риск в община Елена, в съответствие с техните реални потребности и съвременни стандарти.

Видове услуги и обхват на рисковите групи

Общинското планиране има за цел да очертае насоките за създаване на мрежа от социални услуги, която отговаря на нуждите на рисковите групи в община Елена и е ефективна в своето действие от управленска и икономическа гледна точка.

Стратегията покрива широк спектър от социални услуги и дейности за:

- **развитие на съществуващите социални услуги** през следващите 5 години с ясно виждане за конкретните перспективи към разширяване или реформиране;

- **разкриване на нови социални услуги** за приоритетните целеви групи, включително иновативни услуги;

- **иницииране на междусекторни „смесени" иновативни услуги** – медико-социални, образователно-социални и т.н.;

- паралелно **развитие на хоризонтални политики и мерки за социално включване** в приоритетните свързани сектори;

- **дейности, които се осъществяват на областно ниво**, за да улеснят и подпомогнат осъществяването на планираните социални услуги като обучение и развитие на човешките ресурси, обмяна на опит, дейности за мониторинг и оценка, текуща координация и съгласуване на дейностите между отделните общини и между различните държавни институции и ведомства.

Същевременно, социалните услуги не се разглеждат изолирано, а се планират в общия контекст на политиките и мерките за социално включване. Затова стратегията обхваща тези хоризонтални мерки и дейности в други свързани сектори (като здравеопазване, образование, заетост, жилищна политика и инфраструктура), които имат отношение към ефективността на социалните услуги и са от ключово значение за социалното включване и решаването на проблемите на рисковите групи и индивиди.

Времеви обхват

В съответствие с предписанията на ППЗСП, общинската стратегия обхваща период от 5 години – от 2016 до 2020 година включително, което предполага последователност и дългосрочност на интервенцията за реализацията на избраните стратегически приоритети и общи цели.

1.3. Съответствие с международни, национални и местни политики

Стратегията за развитие на социалните услуги в община Елена 2016 - 2020 е разработена в съответствие с принципите на:

- **Международни нормативни актове**, визиращи насоките за осъществяване на приоритетни политики в сферата на социалното развитие, като:
  - Международна харта за правата на човека на ООН;
  - Конвенция на ООН за правата на детето;
  - Европейска конвенция за правата на човека и неговите свободи;
  - Международен пакт за социални, икономически и културни права;
  - Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания и Факултативния протокол към нея;
  - Европейска социална харта;
  - Стандартни правила за равнопоставеност и равни възможности за хората с увреждания на ООН;
  - Конвенция на ООН срещу насилието и дискриминацията;
- **Документи на национално ниво**, като:
  - Стратегия за децентрализация и програма за изпълнение на стратегията за децентрализация;
  - Национален доклад на Република България по стратегиите за социална закрила и социално включване;
  - Национална стратегия „Визия за деинституционализация на децата в България";
  - Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания;
  - Национална стратегия за детето;
  - Национална програма за закрила на детето;
  - Национална стратегия за демографско развитие на Република България;

- Национална стратегия за дългосрочна грижа;
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.

❖ **Документи на областно и общинско ниво в област Велико Търново:**

- Областна стратегия за развитие на област Велико Търново (2014–2020);
- Областна стратегия за интегриране на ромите в област Велико Търново (2012 – 2020);
- Общински план за развитие;
- Общинска програма за закрила на детето.

Общинската стратегия следва и принципите на законосъобразност и обвързаност с нормативната уредба на Република България – Конституция, Семеен кодекс, Кодекс на труда, Наказателен кодекс, Закон за закрила на детето, Закон за социално подпомагане, Закон за местното самоуправление и местната администрация, Закон за интеграция на хората с увреждания, Закон за закрила от дискриминация и др., както и съответните подзаконови нормативни актове.

2.Изводи от анализа на ситуацията и оценката на потребностите в община Елена

2.1. Тенденции в развитието на община Елена

Община Елена е разположена в Северния централен район на Република България и заема най-южните части на област Велико Търново, високите части на Предбалкана и Балкана, като границите й достигат до Старопланинското било по северните склонове на Средна Стара планина (Елено-Твърдишкия дял) и предпланините северно от него. Граничи с шест общини от пет области: на север и северозапад съответно с Община Златарица и Община Велико Търново; на североизток - с Община Антоново от област Търговище; източната граница е с Община Сливен; на юг, по билото на Стара планина, граничи с общините Твърдица от област Сливен и Гурково от област Стара Загора.

Град Елена отстои на 41 километра от град Велико Търново; на 20 километра от град Златарица; на 71 километра от град Антоново; на 75 километра от град Котел; на 79 километра от град Сливен; на 40 километра от град Твърдица; на 52 километра от град Гурково. Територията на общината е 671,39 квадратни километра и е с надморска височина от 100 до 1536 метра. Релефът е разнообразен - от хълмисто-равнинен в северните части до ясно изразен планински в южните, характеризиращ се със стръмни склонове и дълбоко врязани речни долини. Преобладаващите терени са с надморска височина 300-600 метра и наклони 20-30 градуса, което утежнява условията на ползване.

На територията на общината се намират природните резервати „Бяла крава", представляващ планинска местност с букови гори и варовикови скали и „Хайдушки чукар", на територята на който има вековни букови и дъбови гори. Важна природна забележителност е връх „Чумерна" (1536 метра), който е най-високият връх в Елено-Твърдишкия дял на Стара планина.

Климатът в община Елена е умерено-континентален с характерни за планинските райони климатични явления. В котловината преобладават летните валежи, които помагат да се запази свежестта и зеленината на растителността в околностите на града до късна есен. Снежната покривка се появява обикновено в началото на декември и се губи около средата на март. Въздухът е чист и благоприятства лечението на астма и белодробни болести. Това се дължи предимно на

младите иглолистни насаждения и гъстите широколистни гори, разположени върху значителна част от повърхността на котловината.

Почвената покривка е пъстра и разнообразна. Почвите са предимно плитки светлосиви и кафяви горски, а по поречията на реките в тесни ивици- алувиално-ливадни. Основни почвообразуващи скали са: пясъчници, мергелни шисти, варовици, конгломерати и др. Хумусният хоризонт е тънък (10-15 см). Голямата нарязаност на релефа и изсичането на горите са създали условия за силно развитие на почвена ерозия.

Община Елена е богата на водни ресурси. Изворите, разположени в планинската част, дават началото на по-големите реки Веселина, Костелска, Еленска, Мийковска и Бебровска, които са притоци на река Златаришка. Водните течения имат посока юг-север. Речните русла са с големи наклони, вдълбани от ерозионни процеси. Реките са с дъждовно-снежно подхранване. Дебитът им е непостоянен, като пълноводието е през пролетния сезон. Освен тези реки, територията на общината е прорязана от множество малки и големи долове с непостоянни водни течения.

Преди години на река Веселина е изграден язовир "Йовковци", разположен почти изцяло на територията на общината, от който се водоснабдяват повече от 25 населени места - градовете Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Стражица, Златарица, Елена, Дряново и други. Язовирът предлага добри условия за спортен риболов.

Освен този язовир, има изградени още осем микроязовира, ползвани предимно за напояване и развъждане на риба за любителски риболов. Повърхностните и подземни води са изцяло зависими от климатичните фактори и изменението в състоянието и режима им следват изцяло тяхната промяна.

В общината няма открити залежи на полезни изкопаеми. Единствено речните русла се използват като източници за добиване на инертни материали.

Община е богата на горска растителност. Най-разпространени от широколистните дървесни видове са дъб, габър, явор, липа, бук и др. Като техни спътници се срещат бряст, клен, ясен, череша, круша, киселица и др.; от храстите най-често се срещат глог, шипка, леска, дрян и др.

Община Елена се състои от 124 населени места, от които град е само общинският център. Три от селата са центрове на кметства - Беброво, Константин, Майско, а в 19 от останалите села са назначени кметски наместници. Основната част от населението е съсредоточено в града и в няколко по-големи села, разположени по основните пътища. Голяма част от населените места са с население до 50 души. Това са села, разположени в планинската част на общината. В тях живеят предимно хора на пенсионна възраст. Повече млади хора има в селата с преобладаващо малцинствено население- Беброво, Каменари, Константин и Майско.

2.2. Население – демографска характеристика

Броят на населението в общината се определя до голяма степен както от естественото демографско възпроизводство, от урбанизационните и административно-териториални промени, така и от темповете на социално-икономическото развитие. Населението на община Елена по данни на служба ГРАО – Елена към 31.12.2014 г. е 10 237 души, в това число 4958 (48,44%) мъже и 5279 (51,56%) жени. До 18 годишна възраст са общо 1615 или 15,7 % от всички.

Брой деца по възрастови групи към 31.12.2014 г. (в регистрите на служба ГРАО):

1. Общ брой деца	1 615
2. Деца от 0 до 7 г. включително	559
3. Деца от 8 до 14 г. включително	677
4. Деца от 15 до 18 г. включително	379

Разпределението на населението в община Елена е в полза на градското население – 59%, или 6 087 души, а останалите 41% или 4175 живеят в селата.

Процентно изражение на градско и селско население в община Елена към 31.12.2014 г.(по данни на ТСБ):

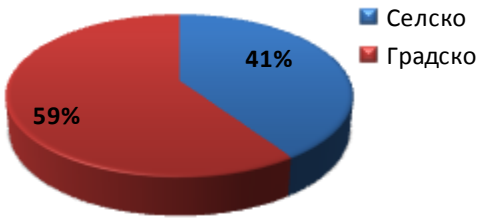

По данни на ТСБ към 31.12.2014 г. населението в трудсопособна възраст е 5 174 души или 57,56%, от които: мъже 2794 и жени 2380.

Брой пенсионери към 31.12.2014 г. / по данни на НОИ/:

1. Пенсионери (общо)	2990
2. Пенсионери с пенсии за стаж и възраст	2216
3. Пенсионери с пенсии за инвалидност	446
4. Пенсионери с пенсии за инвалидност, ненавършили пенсионна възраст	319
5. Пенсионери със социални пенсии	9

Разпределението на населението по-големите населени места е следното (по данните на ГРАО община Елена и Д „СП”- Елена):

Име	Разстояние до общинския център	Население	Общ брой деца	Брой ученици	Брой деца с увреждания	Брой възрастни хора с увреждания	Брой самотно живеещи стари хора
Град Елена		5604	936	566	21	404	20
С. Константин	17	1022	283	89	1	61	4
С. Майско	26	783	304	166	6	44	3
С. Беброво	12	234	44	36	0	14	6
С. Каменари	20	231	47	15	1	14	10
С. Палици	12	158	32	7	0	13	6
С. Илаковрът	10	134	45	9	0	14	5
С. Чакали	13	89	6	2	0	3	2
С. Буйновци	10	68	5	0	0	3	1
С. Дрента	25	59	1	0	0	4	17
С. Марян	10	91	2	0	0	13	1

Най- голям дял заема населението в общинския център, следвано от това в селата Майско, Константин, Беброво и Каменари.

По данни от ТСБ към декември 2014 г. разпределението на населението по образователна степен показва, че най-голям дял от общото население заемат лицата със средно образование – 3 595 души (47,1 %), с основно образование – 2 250 души (29,5 %), с по ниско от основно образование 826 души (10,8), с висше – 963 души (12,6 %).

Очертаващата се тенденция на увеличаване на отрицателния прираст поради влошена демографска структура и засилващите се икономически проблеми, предполагат намаляване на броя на населението. Това има силно негативно влияние върху социално-икономическото развитие на общината.

По данни на ГРАО община Елена и ТСБ:

	2012 г.	**2013 г.**	**2014**
Население, бр.	10 543	10 471	10 262
Раждания,бр.	86	76	69
Раждания на майки под 18 г. възраст, бр.	15	14	8
Починали деца от 0 до 1 год.,бр.	1	0	0
Починали деца от 1 до 5 год.,бр.	0	0	0
Изоставени новородени, бр	0	1	2
Регистрирани аборти,бр	13	21	18

През целия изследван период броят на населението в общината намалява, което съответства на тенденциите характерни за област Велико Търново, северен централен район и страната като цяло. Друга обезпокоителна тенденция за общината е застаряването на населението, регресивният тип възрастова структура в резултат на отрицателните демографски тенденции. В по-малките села по-голямата част от жителите са над 65 годишна възраст, а броят на самотните стари хора сред тях преобладава.

Осигуряването на заетост и ограничаването на безработицата са болезнена, но ключова сфера за управление на централно и местно ниво. След години на постепенно подобрение на пазара на труда в страната, доведе до чувствително намаляване на безработицата. Целите и действията за овладяване на неблагоприятните тенденции се съсредоточават върху ограничаването от една страна на негативните последствия на пазара на труда в резултат от кризата и от друга страна, в подкрепа на бизнеса чрез осигуряване на качествена работна сила. На територията на община Елена са налице предпоставки за предприемането на действия и в двете посоки на интервенция, но ниската квалификация на работната ръка и неблагоприятното положение на малцинствените групи на пазара на труда поддържат едно традиционно ниско ниво на заетост и високо ниво на безработица.

Неблагоприятната демографска ситуация на територията на община Елена определя тенденция за трайно намаляване на населението в трудоспособна възраст. Като последствие от икономическата криза се наблюдава понижаване на икономическата активност на лицата на възраст между 15 и 64 навършени години, намаляване на коефициента на заетост и нарастване на коефициента на безработица.

Анализът на данните показва, че в община Елена икономически активното население съставлява по-малко от половината от общия брой на населението над 15 годишна възраст. Това е индикатор за непълноценното оползотворяване на трудовия потенциал на населението и се явява значим

проблем за социално-икономическото развитие на общината. Тази негативна тенденция е свързана и с последиците от икономическата криза в страната, която рефлектира пряко върху заетостта на населението. Териториалното разпределение на икономически активното население в общината показва известни различия по населени места. С относително по-нисък дял на икономически активното население са по-малките селища на общината, което се дължи на относително по-високия дял на населението в над трудоспособна възраст в тези населени места.

Съотношението между населението под трудоспособна възраст, в трудоспособна и над трудоспособна възраст е следното:

По официални данни на ТСБ – Велико Търново, хората в над трудоспособна възраст към 31.12.2014 г. са 2 515 бр., т.е 24,5% от населението на общината. Трудоспособното население към същата дата е 5 174 бр., т.е 50,4%, а това под трудоспособна възраст 1 299 бр., или 12,7%.

Към 31.03.2015 г. безработните лица регистрирани в БТ – Елена са 811 бр. лица, от които мъже 390 бр. и жени 421 бр. По данни на бюрото безработните лица с висше образование в община Елена са 31 бр., като областите на образование са следните:

- хуманитарни и изкувства – 1 бр., образование – 1 бр., общество/икономическо/право – 6 бр., математика и обществознание – 2 бр., техника и технологии – 3 бр., услуги/транспорт и др. – 18 бр. Лицата със средно образование са 91 бр., а с основно и по ниско – 433 бр. Продължително безработни лица от 1 до 2 год. - 205 бр., а тези над 2 год. - 166 бр. Хората с намалена работоспособност, които имат регистрация в бюрото по труда са 19 души.

По официални данни от преброяването на населението през 2011 г. община Елена е със смесен етническия състав – 6 753 българи, 1 339 турци, 574 роми, други 26, а 78 души не са се самоопределили.

Демографската картина за община Елена е неблагоприятна и следва тенденцията в страната. Населението застарява, както в резултат на естествените процеси на раждаемост и смъртност, така и в резултат на засилените миграционни процеси. Това има своето пряко следствие за създаване на предпоставки за повишен риск от социална изключеност в определена възрастова група (възрастни хора), която с годините се разраства.

Изводи:

- Населението на община Елена застарява;
- За периода между последните две преброявания населението на общината намалява.

2.3. Икономическо развитие на община Елена

През периода 2007-2013 г. развитието на икономиката на община Елена е подчинено на две основни събития, които силно повлияват социално-икономическото развитие на страната като цяло – влизането на България в ЕС през 2007 г. и финансовата криза, чиито първи признаци в световен мащаб започват да се усещат още през 2007 г., като кризата засяга страната ни с известно закъснение.

По отношение структурата на местната икономиката на община Елена също не се регистрират промени, като тя продължава да има промишлено-аграрен характер. Основните структуроопределящите сектори са: преработваща промишленост, селско/горско и ловно стопанство, търговия, строителство, транспорт.

По обем произведена продукция лидер в секторната йерархия е преработващата промишленост, следвана от селското стопанство и търговията. През последните години се наблюдава стабилно развитие и в сферата на обслужването. Водещ отрасли в него е: „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети” .

Голям брой малки и микро-предприятия на територията на общината осъществяват дейност в отрасъл „Производство на храни, напитки и тютюневи изделия”. От тях най-големи са – „Би Си Си Хандел”, което през анализирания период се утвърждава на регионалните пазари в страната, а също така е и едно от първите млекопреработвателни предприятия в страната, което получава одобрение от Европейската комисия за износ в страните от Общността.

Други частни предприятия в общината са: „Ремел” АД, „Ремби” АД (проезводство на ремаркета и др.), „Елба - 99” АД (дърводобив и дървопреработване), „Брилянт Търновград”АД- Велико Търново, клон Елена, ЕТ „Виктория къмпани ГД” (шивашка промишленост), „Криейшънс” ЕООД град Елена. Работят и няколко фирми, които се занимават със строителство. Строителните фирми в общината осъществяват дейност най-вече в сферата на жилищното строителство и строително-ремонтните услуги, поддръжката на пътната и уличната мрежа и благоустрояването. За дейността на строителството е създадена и съответната инфраструктура: бетонови възли, арматурни дворове, складове за строителни материали и др.

Сферата на услугите в община Елена се развива с относително по-устойчиви темпове от останалите два икономически сектора. Това се дължи на няколко отрасъла с обслужващ характер, които се развиват успешно през последните години. Това са отраслите: „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети”, „Хотелиерство и ресторантьорство” и „Транспорт, складиране и пощи”. В сектора „Услуги“ отрасълът със структуроопределящо значение за местната икономика на община Елена е търговията. Въпреки нейната обща привлекателност като дейност, генерираща бърза печалба при минимум разходи и извършваща интеграция между производство и потребление, нейният дял в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика е все още ограничен.

На територията на общината работят две Държавни горски стопанства – „Елена” и „ Буйновци”. В общината функционират 4 общински фирми: "Буковец" ЕООД, "Елена автотранспорт "ЕООД, "Еленски балкан" ЕООД и „Хоспис Елена” ЕООД гр. Елена.

Селско стопансто

Физико-географските характеристики на община Елена не предполагат развитие на интензивно земеделие. Най-голям дял в площоразпределението се пада на горските територии - 55,7%. Това е обяснимо, като се има предвид предимно планинския и силно залесен характер на общинската територия. Земеделските територии заемат около 1/3 от площта на общинската територия (38,9%), като в тяхната структура преобладават нивите (25,8%). Значително по-нисък е относителният дял на трайните насаждения (4,4%) и на терените за аграрна инфраструктура (1,7%). Прави впечатление фактът, че нарушените територии за възстановяване заемат незначителна част от общинската територия (0,0035%), което е показател за нейната съхраненост и много добрите й екологични качества. Предвид характера на селскостопанската дейност в общината, земеделските стопани идентифицират предимно площи, които използват за паша на животните или косят. Сравнително малък е делът на площите, които са очертани като обработваеми земи и трайни насаждения, но се наблюдава тенденция за увеличаването им в периода 2011-2014 г.

Основните фактори, ограничаващи развитието на растениевъдството са свързани основно с недостиг на финансови средства за уедряване и модернизиране на производството. Наблюдава се и слаб интерес на производителите към възможностите за сдружаване в организации на производители. Почвените и климатични условия, както и характерът на релефа определят до голяма степен и вида на основните култури, които се отглеждат в община Елена. Тяхната номенклатура е твърде ограничена. Посевните площи се използват за отглеждането основно на зърнени култури (пшеница, ечемик, царевица) и картофи. Пшеницата е зърнената култура, която участва активно, както в удовлетворяване на вътрешното търсене и потребление, така и във външнотърговските потоци.

Аронията също е култура с голям потенциал за развитие на територията на община Елена. Фирма „Сортоизпитване – Елена" ООД произвежда разсад от арония, плодове от арония, оказва селскостопански консултации и извършва сортоизпитване. Полезно би било да се увеличат разсадниковите площи, в които да се отглежда посадъчен материал за създаването на нови площи с трайни насаждения от сливи, ябълки, вишни, череши, малини, касис, арония, къпини, ягоди и др.

Животновъдство също е сектор, който се нуждае от допълнителни стимули за неговото реабилитиране след практически пълната ликвидация на формите на концентрирано фермерско животновъдство. Община Елена е с големи традиции в животновъдството и с благоприятни условия за развитие, както на преживното животновъдството (наличие на 5 150 дка ливади и 27 527 дка мери и пасища), така и на свиневъдството и птицевъдството. На територията на община Елена, подобно на ситуацията в растениевъдството, преобладава отглеждането на малки стада от животни в малки стопанства. Отрасълът е ориентиран основно към самозадоволяване на населението. Малка част от продукцията има стоков характер и това е валидно основно за **говедовъдството**. В община Елена има частни животновъди, които отглеждат преди всичко едър рогат добитък и овце. Те са обезпечени с фуражи собствено производство, което намалява себестойността на животинската продукция и повишава качеството й.

Като особено перспективно за община Елена се очертава **пчеларството**. В община Елена има производители на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели. Има потенциал за увеличаване на дела на биологичното пчеларство в общината.

Горско и ловно стопанство

Значителният по размери горски фонд в община Елена се стопанисва от две Държавни горски стопанства – ДГС „Елена" и ДГС „Буйновци". Общата площ на горския фонд, стопанисван от ДГС „Елена" е 31 371ха. По формата на собственост той е разделен както следва: 75,4% държавен горски фонд, 14,5% частен горски фонд, 10% от него е общински горски фонд. В структурата на горите (по видове) преобладават издънковите (30,0%), следвани от широколистните високостъблени (22,0%) и иглолистните (15,0%). Средногодишното ползване на дървесина по действащия Лесоустройствен план на ДГС „Елена" е 54 049м3.

Второто Държавно горско стопанство – ДГС „Буйновци" стопанисва горите в южната част на община Елена. Общата му площ е 15 044,1ха. По формата на собственост той е разделен както следва: 79,05% държавен горски фонд, 10,60% частен горски фонд, 10,35% общински горски фонд. В структурата на горите (по видове) преобладават широколистните високостъблени (46,44%), следвани от иглолистните (24,69%) и издънковите и нискостъблените (10,47%). Средногодишното ползване на дървесина по действащия Лесоустройствен план на ДГС „Буйновци" е 25 680м3. Дърводобивът на територията на община Елена е насочен основно към добиване на дърва за горене и в значително по-малка степен към добив на строителна дървесина и дървесина за нуждите на производството на мебели.

Съгласно ловно-стопанското райониране на България, южната част на община Елена попада в района на Средна Стара планина от Старопланинската област, а северната част - в средния район на Предбалкана. Разнообразието в орографията на терена, съчетано с варирането на климата и голямата лесистост са предпоставка за благоприятните екологични условия, които обуславят видовото богатство на дивеча в района. Местообитанията в Стара планина са типично едродивечови. Богатата хранителна и защитна база дава възможност за целогодишно наличие на богат и разнообразен дивеч. Най-често тук се срещат дивата свиня, сърната и благородният елен, чиито запаси за съжаление през последните години сериозно намаляват, за което "способства" както бракониерството, така също намалените грижи от страна на ловните дружинки и оторизираните органи, увеличеният брой на хищниците, навлизането в ловните полета на нови "собственици" и т.н.

Местообитанията в по-ниските части на Предбалкана са предимно дребно-дивечови, на места с благоприятни условия за развъждане и на едър дивеч. Най-често в този район се срещат заек, фазан, яребица, гургулица, но значителната лесистост и верижното свързване на горските комплекси предоставят благоприятни условия за развъждане и на дивата свиня и сърната. По време на зимния прелет по главните речни течения се срещат диви патици, а понякога и диви гъски.

Туризъм

Към 31.05.2015 г. броя на категоризираните обекти за настаняване на територията на община Елена е 137, като легловата база се покачва и се удвоява. Голяма част местата за настаняване не са новопостроени за целта, а по-скоро уплътняват вече съществуващ сграден фонд като променят предназначението му – семейни къщи на село или в града или вили, които се преустройват за посрещане на гости.

Местните предприемачи са предпочели да се концентрират около 2 основни типа обекти – къщи и стаи за гости, които представляват над ¾ от общия брой. Този избор е съвсем логичен и отговаря както на мащаба и на духа на общината, така и на възможностите за инвестиции на местните предприемачи. По своята същност тези обекти имат най-голяма роля за устойчивото развитие на туризма на дадена територия и осигуряват допълнителни доходи на представители на местната общност. От друга страна ограничения брой хотели и семейни хотели говори за по-висок процент на самонаетите лица и съответно по-нисък брой на пряко заетите в обслужването в туризма.

Видове места за настаняване на територията на община Елена (май 2015г.):

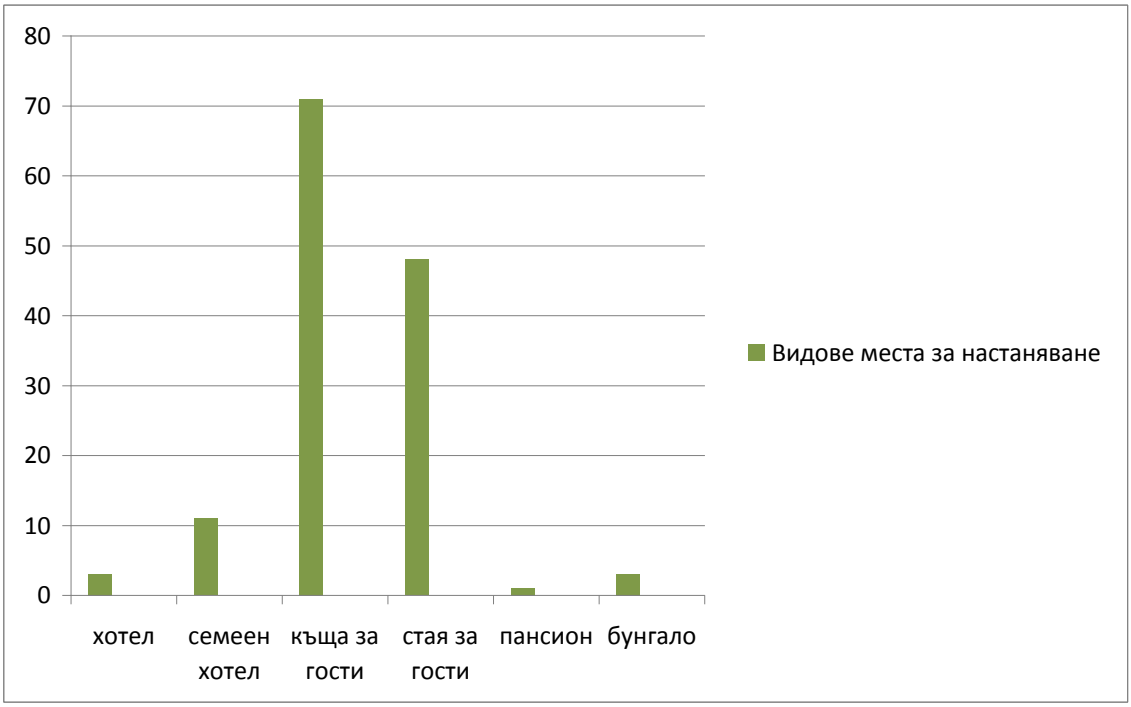

На територията на общината е **хижа "Буковец**", разполагаща с 75 места, и **хижа "Чумерна"** - 70 места - разположена в подножието на едноименния връх. **Връх Чумерна** е най – високото място в Еленската община – 1536 м. Районът е подходящ за практикуване на множество зимни спортове, сред които ски – туризъм, сноуборд, ски – бягане, ски – ориентиране, туризъм. В близост до хижа "Чумерна" се намира ски - писта, дълга 750 метра със ски-влек тип " Помагалски " и ски-гардеробна към хижата със 100 чифта ски. По изградената екопътека от връх Чумерна към село Мийковци се стига до другата функционираща ски писта в района. Ски пистата е подходяща както

за начинаещи, така и за напреднали скиори. И към пистата на село Мийковци също има ски-влек и ски-гардеробна . Близо до хижа "Буковец" и в околностите на град Елена, в местността "Ушите" са изградени малки ски-писти.

Община Елена разполага с осем полигона за спортно ориентиране и това я прави най-богатата на спортни полигони в България. До хижа „Буковец" има оборудвани маршрути за скално катерене за начинаещи и средно напреднали. Районът е подходящ за организиране и въжен тролей. В лятната жега се търси най-често прохладата край реките. Най-посещавани са Христовският водопад или кътовете за отдих край село Мийковци. Любителите – пешеходци се възползват най-често от кръговия обновен маршрут – м. Усои – Марков камък – Раюв камък – м. Усои. За любителите на колоезденето Еленският балкан може да предложи разнообразие от вело-маршрути - по асфалтови пътища, по спокойни панорамни пътеки и екстремни спускания през гората.

Пътна инфра структура и транспорт

Пътната мрежа на територията на община Елена се състои от републикански и общински пътища с обща дължина 359,74 км, от които 85.00 км републикански пътища и 274,74 км общински пътища. Гъстотата на пътната мрежа в общината е 0,536 км/кв.км. - над средната за страната , но с ниска категория на изградената пътна мрежа. От републиканските пътища на Еленска територия са само пътища от втори и трети клас, което определя необходимостта от подобряване на експлоатационното им състояние. Пътищата от втори клас са 34,85 км, а от трети 48,18км. Липсват автомагистрали и първокласни пътища.

Общинската пътна мрежа е една от най-дългите сред общинските пътни мрежи в страната, което се дължи на голямата територия и многото населени места в община Елена. Това от друга страна предизвиква затруднения при поддръжката на много дългата общинска пътна мрежа. Особено тежко е осигуряването на снегопочистването през зимния сезон в общината.

Град Елена е възникнал като селище на важен комуникационен кръстопът – мястото където се пресичат пътищата с направление изток-запад и север-юг. През територията на община Елена днес преминават следните пътища от Републиканската пътна мрежа (РПМ):

- Път II клас – II-53 - от граница с община Златарица – община Елена – граница с община Сливен;
- Път III клас - III-662 - Елена - Твърдица;
- Път III клас - III-551 - от граница с община Велико Търново до Елена;
- Път III клас - III-408 - от с.Константин за гр. Омуртаг.

Пътищата от РПМ осъществяват от една страна връзката между Северна и Южна България посредством трасетата Горна Оряховица – Елена – Сливен и Елена – Твърдица, а от друга страна – връзката между трите прохода – „Хаин Боаз", „Елена-Твърдица" и „Вратник" и на изток до Върбишкия проход, посредством пътя III-551 от Велико Търново за Елена, пътя II-53 от Елена до Майско и път VTR 1078 – Майско– Котел. От с.Константин се отделя път III-408, който свързва път II-53 с гр. Омуртаг, а от там и с гр.Шумен и гр.Варна.

Железопътна инфраструктура

Железопътната инфраструктура на територията на община Елена включва:

- част от жп линията „Златарица-Елена" с дължина 7,1 км;

- жп гара „Елена";

- заводското отклонение от жп гара Елена до Завода за строително стъкло – 300 м.

Железопътната линия е пусната в експлоатация през 1974 г. Тя в основни линии е обслужвала Завода за строително стъкло. След неговото закриване товарооборотът по линията спада рязко. С постановление на Министерски съвет от 2003 г. железопътната линия Горна Оряховица - Елена е закрита като нерентабилна.Трасето на жп линията е с неизяснена перспектива.

Масов обществен пътнически транспорт

Основен масов обществен транспорт в община Елена е автомобилният. Основните направления на изходящите и входящите в общината автобусни линии са към гр. Велико Търново и гр. Горна Оряховица. В гр. Велико Търново се прави връзка с автобусите за страната, а в гр. Горна Оряховица – с влаковете, преминаващи през гара „Горна Оряховица“. За гр. Велико Търново има 8 автобусни линии, а за гр. Горна Оряховица – 5. За град София и град Сливен автобусните линии временно не работят. В границите на община Елена регулярни автобусни линии функционират за селата:

- Константин и Майско - ежедневно;
- Бадевци, Бойковци, Буйновци, Илаков рът, Дрента, Каменари, Костел, Мийковци, Блъсковци и Средни Колиби – само по два дни в седмицата – сряда и петък (или неделя).

Автобусните превози се осъществяват с микробуси поради ограничения брой пътници по съответните направления.

Електроснабдяване

Основен енергоносител в община Елена е електроснабдяването. На територията на община Елена няма селище със статут на населено място, което да не е електрифицирано. Основен източник на електроенергия за областта е националната електроенергийна система, посредством ел. подстанция „Горна Оряховица”- 220/110/20 кV. В община Елена е изградена една подстанция „Елена” – 110/20kV, която е разположена източно от града. Подстанцията е с достатъчен капацитет за снабдяване на общината с електричество, като е резервирана с два електропровода 110kV и при необходимост може временно да се снабдява с електричество от община Златарица и Велико Търново по съществуващата мрежа 20 kV. Като цяло електроразпределителната мрежа на общината е реконструирана и поддържана на добро равнище, но има участъци с нарушени механични и електрически параметри. Обслужването на населението на Община Елена се извършва от ЕНЕРГО-ПРО Мрежи" АД.

През юли 2012 г. енергоразпределителното дружество стартира мащабен проект за подмяна и рехабилитация на електроразпределителната мрежа на територията на територията на община Елена и община Златарица, с който се предвижда рехабилитацията на 27 електропровода и ремонт на 32 трафопоста в района на Хаинбоаз и общините Елена и Златарица. Община Елена е сред общините, които традиционно страдат през зимата заради системни аварии. Една от главните причини за крупната реконструкция е това, че електроразпределителната мрежа в тези райони претърпя сериозни щети при тежки зимни условия. Топлоснабдяването на гр. Елена се осъществява от самостоятелни източници – обикновено това са печки на твърдо гориво, електроуреди или самоделно изработени парни инсталации, работещи на твърдо гориво. Община Елена не е газифицирана.

Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването на населените места от областта се осигурява основно от хидровъзел „Йовковци”– район Елена , както и местни водоизточници. Основното водоснабдяване на гр. Елена се осъществява от ВиК „Йовковци“ – район Елена. Водата се доставя от язовир „Йовковци“, преминава през пречиствателна станция „Йовковци“ и чрез помпена станция „Елена“ се доставя посредством довеждащ водопровод 400мм, който се обслужва от ВиК „Йовковци“ ООД – В.

Търново. Продължение на този водопровод с диаметър 219мм стига до с.Беброво, като водоснабдява с.Руховци, с.Христовци, с.Марян, с.Чакали и с.Беброво.

Град Елена частично се водоснабдява и от съществуващите и все още действащи стари водопроводи – Бадевския, Буков Дол и Дядо Стоянов Кладенец. Останалите села и махали в община Елена са водоснабдени от собствени водоизточници, които се стопанисват от община Елена. В тези населени места през летните месеци има недостиг на вода, което налага ограничения във водополването. Наблюдава се рязко покачване на консумацията през лятото (питейната вода се ползва за напояване) и затова се прилагат принудителни ограничения във водоподаването, с цел ограничаване на разхищенията. Необходимо е да се изследват възможностите за ползване на питейна вода от язовир „Йовковци" за селищата, които се водоснабдяват от местни водоизточници с недостатъчен дебит сред който е и с.Майско.

Налице е нужда от разширение, реконструкция и изграждане на нова водоснабдителна инфраструктура. Основните проблеми във водоснабдяването произтичат предимно от силно амортизираните мрежи и съоръжения, в резултат на което загубите на вода достигат много високата стойност.

Състоянието на канализационната мрежа е аналогично с това на водопреносната. Стартирало е изграждането на главен канализационен колектор и ПСОВ - гр. Елена, като до момента са инвестирани 6 208 829 лв. Съществуват съществени различия в осигуреността на населените места с канализация по местонамиране. Град Елена е почти изцяло свързан с обществена канализация, в по-големите села канализацията е изградена частично, а в някои такава въобще липсва и се използват септични ями.

През 2009 г. община Елена има одобрена и стартирала Техническа помощ за детайлно разработване на инфраструктурно предложение *„Доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена"*, чийто проект се финансира от ОП „Опазване на околната среда". Целта е да се подготви качествен и пълен инвестиционен проект за доизграждане на ВиК мрежата и пречистване на водите на гр. Елена. В процес на изграждане е довеждащия колектор до бъдещата пречиствателна станция за отпадни води, която се очаква да бъде изградена през следващия програмен период 2014-2020 г.

Телекомуникации

Телефонната мрежа обхваща почти всички населени места. В община Елена има покритие на всички действащи мобилни оператора, но поради планинския релеф е трудно да се постигне пълно покритие на цялата общинска територия. Теренните условия не позволяват пряко приемане на ТВ сигнал от предавателя на връх „Ботев". За покриване на територията на общината с ТВ сигнал са изградени шест ретранслаторни станции. Те работят на автоматичен режим и не се нуждаят от обслужване.

Кабелен достъп до Интернет е осигурен само в градския център. По отношение на покритието на територията на общината с инфраструктура за широколентов достъп до интернет, община Елена попада в териториите на „дигитална сянка" в областта. Част от южните планински части на общината са неосигурени с широколентова връзка, като това са основно землищата на община Елена извън общинския център.

Данните за наличието на компютър в жилището и достъп до интернет от *Преброяване 2011г*. в община Елена показват, че 29,9% от обитаваните жилища в областта имат компютър, а с достъп до интернет са 27,4%, като тези показатели са значително по-ниски от средните за областта- 43.1% и 40.1%. Към 1.02.2011 г. с най-висок дял на жилища с наличие на компютър и достъп до интернет е община Велико Търново - съответно 56.0 и 52.3%, следва община Горна Оряховица - 45.6 и 42.4%. С най-нисък дял е община Златарица - 20.8 и 18.8 %.

Преброяване 2011г. Относителен дял на обитаваните жилища с достъп до интернет и наличие на компютър:

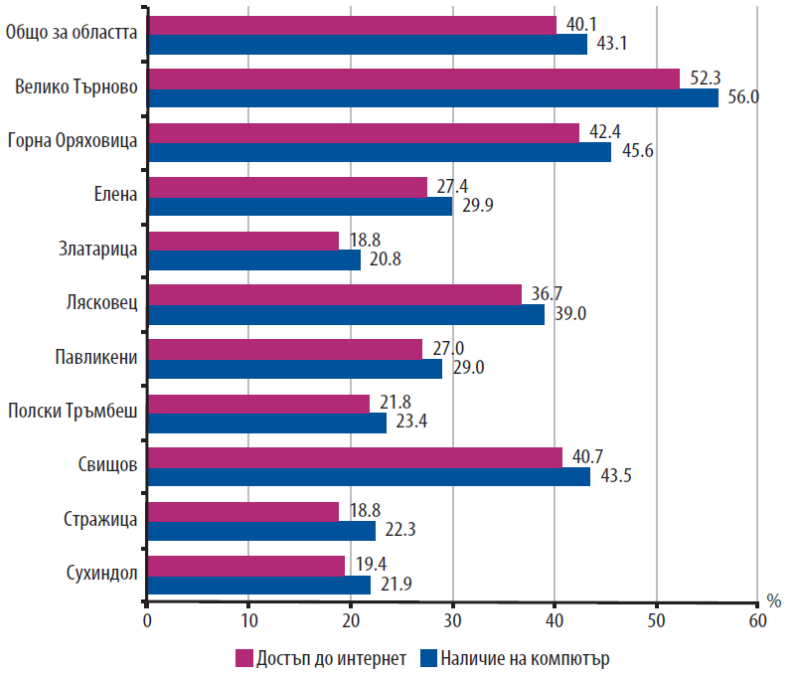

Наблюдават се съществени териториални различия по отношение на използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ), което се отразява и на местния потенциал за икономически растеж, конкурентоспособността на местната икономика и равните възможности за населението. В селата, където все още степента на оборудване на фирмите и домакинствата с компютри е по-ниска, е необходимо изграждането на публични места за ползване на интернет, с цел преодоляване на различията и осигуряване на достъп от страна на максимално широк кръг жители. Важно място в този процес заемат местните читалища и библиотеки. Интернет вече е достъпен и в малките селища, като някои от читалищата в селата се предоставя достъп до компютър и интернет. Макар и с по-малка популярност се ползват и библиотеките. Две от тях - в Елена и с. Беброво, работят по програмата „Глобални библиотеки". Необходимо е внедряването на иновативни услуги в библиотеките чрез използването на информационни и комуникационни технологии.

Изводи:

- Икономическият профил на община Елена е промишлено-аграрен, като през последните години нараства значението и на сектора на услугите.
- Селско и горско стопанство играят малка роля във формирането на икономическите показатели на община Елена.
- Номенклатурата на отглежданите земеделски култури е твърде ограничена. Продукцията от животновъдството в общината е насочена предимно към самозадоволяване на населението. Като перспективни отрасли се очертават най-вече: говедовъдството, овцевъдството и пчеларството.
- Производствените мощности на преработващата промишленост са концентрирани в общинския център. Това затруднява една част от икономически активното население, което живее в останалите населени места в общината, да се реализира на трудовия пазар.

- Като особено перспективен се очертава отрасъл „Хотелиерство и ресторантьорство", в който през последните пет години е постигнат ръст на икономическите показатели, какъвто не е характерен за нито един друг отрасъл на общинската икономика.
- Необходим е да се създадат устройствени предпоставки за пълноценно разгръщане на туристическите функции на община Елена съобразно съществуващите в територията туристически ресурси. Това включва развитието на разнообразни форми на туризъм като: познавателен, културен, селски, религиозен, еко, планински, вело, риболовен, зимен ски туризъм и др.
- Демографското развитие на община Елена през последните 5 години е неблагоприятно. Налице е трайна тенденция към намаляване на населението и обезлюдяване на част от населените места в общината.
- Естественият прираст на населението в община Елена е с твърде високи отрицателни стойности.
- Възрастовата структура на населението в общината е неблагоприятна. Тя отразява процеса на застаряване на населението.

2.4. Здравеопазване

България е на предпоследно място в Европа по здравеопазване според резултатите от Европейския здравен потребителски индекс, който измерва инфраструктурния достъп, нивото на развитие на електронните здравни услуги, материално-техническата база за получаване на специализирана медицинска и обща здравна грижа и осигуреността с медицински специалисти и достъпа до тях. Заболеваемостта на населението в община Елена не се различава съществено от общата заболеваемост в областта. По данни на РЗИ- Велико Търново с висок относителен дял са болестите на органите на кръвообращението, злокачествените новообразувания, инфекциозните и паразитни болести, болестите на дихателната система, болести на пикочно-половата система и др. По данни на НЗОК за страната, 12% от децата не се проследяват от ОПЛ/педиатър, като в селата показателят е по-висок от този в градовете. Причини затова могат да се търсят във влошаване на социално-икономическите условия в селата, ограничения достъп до здравни услуги, по-ниското образование и здравна култура.

Особен акцент следва да се постави на нивото на здравна култура и здравен статус при населението от малцинствените групи. 12,6% от цялото ромско население в страната, включително децата, е инвалидизирано или страда от тежко хронично заболяване. Липсата на превенция, навици и условия за добра хигиена, както и навременен достъп до здравни услуги за тази група население, са сред водещите причини за повишената болестност при нея. В периода 2012-2020 г. следва да се насочат усилията към дейности за повишаване на здравната култура на малцинствените групи и провеждане на задължителни имунизации. Полагането на здравни грижи сред ромската общност в общината е комплексен проблем. Наблюдават се следните тенденции: по отношение на бременността – бременните жени се картотекират непосредствено преди раждане, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни и се наблюдават бракове по сребрена линия. Част от ромското население е неосигурено или с прекъснати здравно-осигурителни права. Няма навици за посещение при стоматолог, нито тенденция за водене на децата при дентален специалист.

След закриването на МБАЛ „Д-р Димитър Моллов", която функционира в гр.Елена до 2011 г. на територията на общината няма организирана болнична помощ. Болничната лечебна помощ се реализира извън рамките на общината в градовете Горна Оряховица и Велико Търново.

Здравеопазването в общината е представено само от извънболнична медицинска помощ. Териториалната организация на обектите за извънболнична медицинска помощ е с ясно изразена концентрация на лекарските практики в общинския център – гр. Елена. Това създава значителни

проблеми с обслужването на някои по-малки и/или по-отдалечени населени места. От особено значение за общината е доболничната медицинска помощ, която включва първичната и спешната помощ. Здравната инфраструктура в общината включва филиал на Център за спешна медицинска помощ-Велико Търново, „Медицински център I-Елена" ЕООД и хоспис, които се помещават в сградата на бившата болница в гр. Елена. На територията на общината функционират 4 частни аптеки и една оптика, които също са съсредоточени в общинския център.

Първичната медицинска помощ в общината е организирана като система, включваща мрежата от лекарски практики, финансирани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). По данни на РЗИ-Велико Търново към 30.01.2015 г. на територията на общината са регистрирани 6 общопрактикуващи лекари и 5 практики с петима специалиста по дентална медицина. Всички те са крайно недостатъчни и не са в състояние да осигуряват ефективно доболнично здравно обслужване, особено в по-малките населени места. Общопрактикуващите лекари работят в общинския център и посещават по график обслужваните от тях села. Това създава предпоставки за ненавременно оказване на медицинска помощ и създава неравнопоставеност в достъпа до здравни услуги между селското и градското население в общината.

„Медицински център I - Елена" ЕООД е лечебно заведение за оказване на специализирана доболнична медицинска помощ. В състава на центъра работят лекари със специалности: хирургия, акушерство и гинекология, ендокринология, дерматология, неврология, уши, нос, гърло, педиатрия, офталмология, физиотерапия, рентгенология. Към центъра съществува добре оборудвана физиотерапия, а също така и лаборатория по абдоминална ехография. Медицинският център работи по договор с НЗОК, както и извършва платени прегледи.

Закриването на болничната помощ в общината и определеността на общината като труднодостъпна, особено в зимни условия, предопределя необходимостта от оптимизиране и подобряване ефективността на спешната медицинска помощ за населението. На територията на община Елена функционира **филиал на Център за спешна медицинска помощ - гр.Велико Търново**, който се помещава в сградата на бившата болница. Понастоящем той разполага с една линейка, която обслужва всички 124 населени места на територията на общината.

На територията на община Елена се намира и един от хосписите в областта - **„Хоспис - Елена" ЕООД.** Капацитетът на хосписа е 25 места, като почти целогодишно той е запълнен, заради големият брой желаещи да се възползват от тази услуга. Хосписът в Елена е открит през 2009 г. в хирургичното отделение на бившата болницата. Създаден е по проект на програма ФАР за над 162 хил. евро, днес тай приема пациенти от цялата страна. Хосписът не работи с РЗОК-Велико Търново, а дневният престой на пациентите се заплаща по 20 лв. Отделно близките закупуват нужните медикаменти и санитарни материали за болния. За тях се грижат общо наблюдаващ лекар, пет медицински сестри, като всички са преминали курс за палиативни грижи, както и четири санитарки, но персоналът е недостатъчен.

На територията на общината има една детска ясла с капацитет 38 места, организирани в две групи. Детската ясла е създадена за подпомагане на семействата при отглеждане на децата до три годишна възраст и за осигуряване на тяхното нормално физическо и психическо развитие. Тя е обособена структура, в която медицински и други специалисти осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на деца от 10 месеца до 3 години.

Изводи:

- Основният проблем пред удовлетворяването на нуждите на населението от здравни грижи е свързан с отдалечеността от специализирани болнични заведения.
- Необходимост от разширяване на звеното за Спешна медицинска помощ в закритата болница;
- Липса на достатъчно квалифицирани специалисти.

2.5. Образование

Образователната система в общината дава възможност за получаване на основно и средно общо образование. Професионалното образование не е представено в община Елена. Част от учениците се обучават в професионални и профилирани гимназии извън общината (най-често в гр.Велико Търново). Като основен образователен център се е утвърдил общинският център – гр.Елена (в който се намира и единственото СОУ в общината). Като вторични образователни центрове са се формирали още 3 села – Беброво, Константин и Майско (с по едно ОУ). Училищата участват в различни национални програми на МОН за подобряване на училищната среда, като например: „Училището – територия на учениците", „Оптимизация на училищната мрежа", "Чаша топло мляко и закуска", „ИКТ в училище" и др. Педагогическият персонал в училищата общо е 95 бр.

Предучилищното обучение (възпитание) в община Елена е представено чрез функциите на изградената мрежа от 5 целодневни детски градини – ЦДГ „Радост" гр. Елена, ЦДГ „Приказен свят" с. Майско, ЦДГ „Щастливо детство" с.Константин, ЦДГ „Вяра, Надежда и Любов" с. Беброво, ЦДГ „Мир" с. Палици със филиал в с. Каменари. В детските градини работят общо 25 детски учители.

По данни на Община Елена май 2015 г.:

	Детски градини			Възраст/г.	Бр. групи	Бр. деца
1	ЦДГ „Радост"	Град Елена		3-4	3	71
				5	1	35
				6	2	35
				Деца със СОП – 2		
2	ЦДГ „Приказен свят"	С. Майско		3-4	1	26
				5-6	2	32
				Деца със СОП - 0		
3	ЦДГ „Щастливо детство"	С. Константин		3-4	1	14
				5	1	5
				6	1	6
				Деца със СОП – 0		
4	ЦДГ „Вяра, Надежда, Любов"	С. Беброво		3-4	1	10
				5	1	4
				6	1	3
				Деца със СОП – 0		
5	ЦДГ „Мир" Филиал Каменари	С.Палици		3-4 5-6	1	14
		С.Каменари		3-4 5-6	1	10
				Деца със СОП - 0		

Училищното образование е представено от начално, основно и средно, като на територията на общината няма професионално училище. В общината има 5 учебни заведения – СОУ “Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополско” – гр. Елена, ОУ „Отец Паисий” – с. Константин, ОУ „Отец Паисий” – с. Майско, ОУ „Христо Ботев” – с. Беброво. Три от училищата – СОУ “Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополско” – гр. Елена и ОУ „Христо Ботев” – с.Беброво са средищни, като последното е и защитено. В училището в Беберово през учубната 2014/2015 г. се обучават 36 деца, като учениците учат в 4 слети паралелки.

По данни на община Елена май 2015 г.:

№	**Име на училището**	**Местополо-жение**	**Вид**	**Бр. ученици /бр. паралелки (по класове) Брой деца със СОП**		
	Училища			клас	паралелка	Бр. ученици
1	СОУ „Иван Николов Момчилов”	Град Елена		I	1	18
				II	1	22
				III	1	27
				IV	1	27
				V	2	54
				VI	2	53
				VII	2	46
				VIII	2	36
				IX	3	56
				X	3	54
				XI	2	33
				XII	2	45
				Деца със СОП – 15		
2	НУ „Иларион Макариополски”	Град Елена		I	1	21
				II	2	36
				III	1	16
				IV	1	22
				Деца със СОП – 3		
3	ОУ „Отец Паисий”	С.Константин		I	1	10
				II	1	8
				III	1	13

				IV	1	10
				V	1	14
				VI	1	13
				VII	1	13
				VIII	1	8
				Деца със СОП – 0		
4	ОУ „Отец Паисий”	С. Майско		I	1	16
				II	1	23
				III	1	23
				IV	1	29
				V	1	23
				VI	1	17
				VII	1	15
				VIII	1	14
				Подготвителна	1	16
				Деца със СОП – 0		
5	ОУ „Христо Ботев”	С.Беброво		I	2 слети класа	17
				II		
				III		
				IV		
				V	2 слети класа	11
				VI		
				VII	1	8
				VII		
				Деца със СОП – 6		

В СОУ “Иван Николов Момчилов” през учебната 2014 – 2015 г. се обучават 471 ученика, в паралелки от първи до дванадесети клас. В сравнение с предишни години се наблюдава тенденция към спад броя на завършващите ученици. Това от една страна се дължи на желанието на учениците да изучават нови специалности, не предлагащи се за изучаване в училището, а от друга се наблюдава тенденция към намаляване броя на учениците, постъпващи в първи клас главно поради намаляване на раждаемостта. В горният курс на обучение е голям интересът към специалността „Горско и ловно стопанство” , която предлага трета степен на професионална квалификация. Паралелно с това се извършва и обучение с хуманитарна, общообразователна и чуждоезикова насоченост. За учениците от другите населени места, които продължават средното си обучение училището предлага и седмичен пансион.

В НУ „Иларион Макариополски” – гр. Елена през учебната 2014 – 2015 г. се обучават 95 деца в общо 5 паралелки. В четирите ОУ по селата през същата учебна година се обучават съответно: с.Беброво – 36 ученика, с.Константин – 89 деца и с.Майско – 160 деца. В училището в с. Майско има и една подготвителна група от 16.

На територията на общината 3 от училищата са средищни - СОУ „Иван Момчилов” и НУ „Иларион Макариополски” в гр. Елена и ОУ „Христо Ботев” с. Беброво. В училищата има условия и е създадена целодневна организация на учебния процес за пътуващите ученици и е осигурено хранене. Ежедневно се осигурява безплатен транспорт по четири обходни маршрута към средищните училища на 105 пътуващи ученици в задължителна училищна възраст от 15 населени места в общината. По статистични данни подадени от училищата се вижда, че през последните 3 години броя на децата в задължителна училищна възраст, отпаднали от училище намалява:

- през учебната 2012-2013 г. – 5 бр.;
- през учебната 2013-2014 г. – 4 бр.;
- през учебната 2014-2015 г. – 2 бр.

На територията на община Елена се намира набиращото все по-голяма популярност частно лятна английско училище на Вили Чушкова в с. Мийковци, известно също така и под наименованието „Вилиленд”. Функциониращо под формата на детско екоселище то разполага със спални места за 100 човека, 10 учителя, учебни стаи, столова, спортна зала с маси за тенис, басейн, спортни площадки, като и изградено индианско селище като елемент от цялостното обучение по английски език. То включва освен обичайните учебни занимания, а също и: туристически обиколки, дискотека, излети и пикници в природата, обучения по ваене на глина и много други. Налице са всички предпоставки за създаване на взаимноизгодно партньорство между училището и местната власт в преследването на общи маркетингови цели, макар и с различен фокус – училището привлича обучаеми, а общината - туристи.

Инфраструктурата на общото образование в общината (училищни сгради, брой класни стаи и учебни кабинети и др.) е с капацитет, отговарящ на броя на учениците. Както по отношение на предучилищната, така и на училищната инфраструктура необходимите мерки за оптимизация не следва да бъдат насочени към закриване, а към ремонт, реконструкция, въвеждане на нови ИКТ в образованието, обновяване и ефикасно управление на материално-техническата база, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и подобряване на достъпа на деца със специални образователни потребности, включително чрез създаване на подкрепяща архитектурна среда.

В общината функционира Общински детски комплекс**.** Като обслужващо звено в сферата на образованието той е наследник на традициите останали от бившия Център за работа с деца. В него децата развиват образователните, творческите и физически наклонности и участват в работата на извънучилищни форми, като кръжоци, школи, клубове и др. През учебната 2014/2015г. в дейностите организирани от ОДК – Елена участват 125 деца в осем постоянни групи и две временни през ваканциите. Децата имат възможност да посещават извънкласни форми по живопис, дърворезба, модерни танци, вокална група, краезнание и етнография, български народни танци и модерен балет.

Изводи:

- Като основен образователен център се е утвърдил общинският център – гр.Елена (в който се намира и единственото СОУ в общината). Като вторични образователни центрове са се формирали още 3 села – Беброво, Константин и Майско (с по едно ОУ).
- Липсва заинтересованост и мотивация на бизнеса за предоставяне на стажове и възможност за практическо обучение на учащите.

- Необходимост от мотивация на учениците чрез създаване на клубове по интереси и извънкласни занимания, насочени към развитие на индивидуалността и таланта;
- Значително по- неблагоприятна е и образователната структура на населението от етническите малцинства. Необходимо е провеждане на специализирани обучения за учители, разработване и прилагане на съвременни методики за работа с деца и ученици от етническите малцинства, особено във връзка с работа в билингвална среда;

2.6. Жилищни условия

В общината населението обитава предимно собствени жилища. Община Елена разполага с общински жилища, които се намират в жилищни кооперации в гр. Елена и къщи в населените места Илаков рът, Каменари и Тодювци. Ведомствените жилища са 1 бр., а жилищата под наем - 56 броя. Картотекирани са 13 лица и семейства, чакащи за настаняване в гр. Елена и 1 лице за село Яковци. Всички общински жилища са в регулация.

Ромското население на територията на община Елена е концентрирано в няколко населени места, намиращи се в източната част на общината (с. Майско, с. Константин, с. Каменари, с. Беброво и с. Палици). В с. Майско преобладаващо е населението от ромски произход, а в с. Константин то е с дял приблизително 30%. В останалите споменати по-горе населени места този дял е по-малък. Отделни ромски семейства живеят в гр. Елена, както и в други населени места от общината. Част от ромските семейства живеят в собствени жилища, но има и много, които обитават наети жилищни имоти, предимно частни. Общината не разполага с достатъчно общински жилищни имоти за задоволяване на потребностите на ромските семейства, а в гореспоменатите населени места изобщо няма общински жилища. Семействата с най-ниски доходи живеят в лоши жилищни условия, някои от тях обитават фургони, в които няма нито течаща вода, нито канализация.

Изготвена и процедирана е кадастрална карта за кв. „Кантона“ в с. Майско, в който живеят ромски семейства с много нисък социален статус. В същия квартал през 2008 г. е частично реализиран проект за изграждане на водоснабдяване и канализация, финансиран по „План за действие 2007“ към Националната програма за подобряване жилищните условия на ромите в Република България. Изградена е водопроводна и канализационна мрежа, но същите не са въведени в експлоатация. Водопроводната мрежа не е свързана с основното водозахранване на селото, няма и пречиствателна станция за отпадните води, поради което няма и възможност за заустване на канализационния колектор.

Селата Майско и Константин имат актуални кадастрални и регулационни планове. При осигуряване на финансиране за изграждане на жилища за ромското население, има възможност за включване на нови територии в строителните граници на двете населени места, в които да бъдат обособени урегулирани поземлени имоти за жилищно строителство.

Общинската пътна мрежа е една от най-дългите сред общинските пътни мрежи в страната, което се дължи на голямата територия и многото населени места в община Елена. Това, от друга страна, предизвиква затруднения при поддръжката на много дългата общинска пътна мрежа. Особено тежко е осигуряването на снегопочистването през зимния сезон в общината. Пътищата от общинската пътна мрежа са категоризирани в 3 категории. На територията на общината 75,8 км са I категория, 3,2 км са II категория и 162,2 км са III категория. По-голямата част от общинските пътища са изградени още в първата половина на XX в. През 70-80 те години на миналия век почти всички пътища са асфалтирани, без да им се променят напречните и надлъжните профили. Поради слабата интензивност на автомобилното движение те са издържали в относително добро състояние до края на века, но с увеличаване на натоварването една голяма част от тях в момента са в лошо състояние. За това оказва влияние и засиленият дърводобив, движението на тежкотоварните автомобили, интензифицирането на строителството в малките населени места и движението на тежки строителни машини.

3. Идентифицирани рискови групи и потребности

3.1. Фактори, които пораждат риск за различни групи от населението

Безработица при хората в трудоспособна възраст

Факторът безработица е свързан със социално-икономическото развитие на общностите и е основна причина за миграцията и емиграцията на активното работоспособно население. Безработицата може да се приеме като основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст.

Към 31.03.2015 г. безработните лица регистрирани в БТ – Елена са 811 бр. лица, от които мъже 390 бр. и жени 421 бр. По данни на бюрото по труда, процента безработицата към март 2015 г. е 22,73, обаче реалните нива се различават от официалните данни и те са значително по-високи. Рискови групи безработни по – трудно могат да се реализират на трудовия пазар са:

- безработни лица с ниско образователно ниво - 433 бр.
- безработни лица с регистрация над 1 година - 205 бр.
- безработни лица с регистрация над 2 години - 166 бр.
- безработни лица на възраст над 55 години - 256 бр.
- безработни младежи от 18 до 29 години - 124 бр.
- безработни лица с намалена трудоспособност - 19 бр.

Безработните лица с висше образование в общината са 31 бр., като областите на образование са следните: хуманитарни и изкувства-1 бр., образование-1 бр., общество/икономическо/право – 6 бр., математика и обществознание – 2 бр., техника и технологии – 3 бр., услуги/транспорт и др. – 18 бр.

От групата на безработните най-засегнати са хората, които са с ниско ниво на образование и хората в предпенсионна възраст. Безработицата на трудоспособните хора се отразява на качеството на живот на всички членове на семейството, особено на децата. Данните показват, че липсата на финансово обезпечаване, водещо до нисък стандарт на живот, влошава социално-психологическия климат в семейството, което е предпоставка за попадане на децата в рискова среда.

Ниски доходи на хората в надтрудоспособна и трудоспособна възраст

Хората в надтрудоспособна възраст представляват 24,5 % от населението на община Елена. От всички хора в пенсионна възраст, които срещат трудности по отношение на доходите, най-засегнати са хората с минимален размер на пенсиите и хората на пенсионна възраст, които по различни причини нямат пенсия. Последната група е много трудна за идентифициране, поради липсата на данни, но в нея попадат хора, които продължително време са работили без да се осигуряват.

Основополагащ фактор за нормален стандарт на живот и на хората в трудоспособна възраст е размерът на доходите, който осигурява останалите сфери на живот. Засегнати от този фактор са доста групи от населението, но размерът и периодичността на доходите оказва въздействие върху формирането на рисковите групи и уязвимост на индивидите в комбинация със следните други фактори- безработица, ниски доходи, структура и численост на семейството, увреждане или здравословен проблем на член от семейството.

Увреждане или здравословен проблем на член от семейството

Наличието на тежък здравословен проблем или увреждане на член от семейството изисква непрекъснати допълнителни разходи, които затрудняват семейния бюджет. Най-засегнати от този фактор са хора с увреждания, както и семейства, в чийто състав има човек с увреждане и/или с тежък здравословен проблем.

По данните на Дирекция „Социално подпомагане” Елена към 31.12.2014 г. са регистрирани 1 178 лица/деца с увреждания, от тях 1 150 лица и 28 деца с увреждания. В зависимост от вида на заболяването са обособени както следва:

Вид на заболяването	Лица, бр.	Деца, бр.
Физическо увреждане	561	3
Множествени увреждания	523	21
Умствена изостаналост	40	3
Психични заболявания	26	1

Принадлежност към етнически малцинства

В ромските общности са налице различни фактори, пораждащи се от бедността -ранно отпадане от училище, ниско образование и/или липсваща професионална квалификация на голяма част от жителите, трайна безработица и липса на трудови навици за част от тях, ограничена възможност за заетост, лоши битови условия.

Структура и численост на семейството (непълни, многодетни семейства, с повече нетрудоспособни членове)

Структурата и броят на членовете на семейството са от съществено значение при разпределяне на разходите между тях и в тази връзка най-засегнати са семействата, в които има повече нетрудоспособни членове, многодетни и непълни семейства. По данни на Дирекция „Социално подпомагане” – Елена за отоплителния сезон 2014-2015 г. обект на социално подпомагане под линията на бедност, включително и лица/семейства с достъп до целева помощ – отопление са 731 лица и семейства, от тях самотни родители, отглеждащи дете/деца -15 бр., многодетни семейства – 24 бр.

Децата на самотни родители са с висок риск. Някои от тях живеят при лоши битови условия, семействата им са с по-ниски доходи, което ограничава достъпа им до качествени здравни, социални и образователни услуги. Това ги поставя в неблагоприятна позиция и намалява шансовете им за успешна реализация в живота. При тях съществува голям риск от настаняване в социална услуга в общността.

Възможност да се предоставят грижи за възрастнини и стари хора от техните близки

Възрастта е също фактор, който влияе върху уязвимостта на населението, спрямо възможностите за самостоятелност на хората и необходимостта от подкрепа. Грижата за възрастните хора традиционно се възприема като задължение на техните деца. През последните години все по-рядко различните поколения живеят заедно, не само в различни жилища и градове, а често и в различни държави. В тази връзка развитието на социални услуги в подкрепа на грижите за възрастните и стари хора се възприема като облекчение и за двете страни.

Групите, които могат да се формират във връзка с грижата или отсъствието на такава са:

- самотни стари хора;
- възрастни хора, в т.ч. и хора с увреждания, които нямат близки да се грижат за тях.

В резултат от анализа на рисковите фактори са обособени няколко ключови рискови групи, които са обект на въздействието от страна на общинската стратегия за развитие на социалните услуги 2016-2020 г.

Деца

По статистически данни в регистрите на служба ГРАО към 31.12.2014 г. децата на територита на община Елена са 1 615 души, разделени по възрастови групи както следва:

От 0 до 7 г. – 559 деца;

От 8 до 14 г. – 677 деца;

От 15 до18 г. – 379 деца.

От събраната информация от Дирекция „Социално подпомагане" гр. Елена, РУП гр. Елена, МКБППМН град Елена и други се обособяват следните групи деца в риск:

Деца от семейства в неравностойно социално положение.

Към тази група се включват:

- Деца, които живеят в социално слаби семейства;
- Деца на самотни родители.

Социално – битовите проблеми на родителите (липса на жилище, липса или ниски доходи, многодетни сеемейства) предполагат обективни трудности при отглеждане на децата.Специфичен проблем за децата от семейства в неравностойно положение е ниското качество на живот и влошения социално-психологически климат в семействата. Помощите за безработни не могат да компенсират цялостния проблем на семействата в риск. Невъзможността за справяне със ситуацията е предпоставка за явления като стрес, депресия, домашно насилие, разпадане на семействата, изоставяне на деца и др., които водят до редица други неблагоприятни последици.

Деца, жертва на насилие или трафик

Тази група деца може да се раздели на три групи:

- Деца жертва на насилие в семейството;
- Деца жертва на насилие извън семейството;
- Деца жертва на трафик;

По данните на Дирекция „Социално подпомагане" гр. Елена, регистрирани деца жертви на насилие са както следва:

2010 г. – 2 бр.;

2013 г. – 7 бр.;

2014 г. – 11 бр.;

2015 г. – 2 бр.(към 01.05.2015 г.)

Характерно за деца жертви на насилие в семейството е, че броят на жертвите вероятно е много по-голям, но оплакванията са малко, поради емоционални връзки и зависимостта на децата от родителите им. Един от проблемите по отношение на работата с децата жертви на насилие е доказване на деянието. Няма специализирани съдебни състави, които приоритетно да гледат делата, свързани с деца. Все още специалистите работещи в училищата, детски градини и социалните услуги трудно разпознават белезите на насилие. Необходимо е повишаване на капацитета на всички институции, които работят с деца.

За деца жертва на насилие извън семейството все по-актуален става проблемът с трафика на деца за проституция и използването им за просия. За щастие в общината няма случаи на деца, жертви на трафик. Реално се заражда проблемът с експлоатация на детския труд, а също така и злоупотреба с деца в интернет.

В община Елена е изградена партньорска мрежа между институциите, относно постъпващите сигнали и прилагане на адекватни мерки за закрила на децата. Създадена е организация за работа на мултидисциплинарен екип на местно ниво с център Дирекция „Социално подпомагане”/отдел „Закрила на детето”, който включва представители на местната власт, на органите за местно самоуправление и други за преприемане на бързи, адекватни и координирани действия за закрила на децата.

Като се имат в предвид постъпилите сигнали за насилие в Д „СП” гр. Елена – Отдел „Закрила на детето”, могат да се отбележат като основни причини за извършване на насилие на деца занижения родителски контрол, липсата на родителска подкрепа и разбиране, конфликтите в семейството.

Обобщените потребности на децата от тези групи са свързани с предоставянето на специализирана консултантска помощ за децата и техните родители, с цел преодоляване на травмите от преживяното насилие. Услугите, които се предлагат в момента са полицейска закрила на деца, които са загубени или са в безпомощно състояние, останали без надзор, обект на престъпление и деца, за които има опасност да бъдат въвлечени в извършване на престъпление.

Деца с проблемно поведение

По данни на МКБППМН през 2014 г. са гледани 8 възпитателни дела с 11 извършители, седем от които попадат във възрастова граница до 14 години, т.е. са малолетни. Наложените мерки са съгласно чл.13, ал.1, т. 5 „Поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател”. Всички извършени противообществени прояви са кражби. Задължават се също и да ползват услугите на Консултативния център към МКБППМН.

При направения анализ относно причините за извършените асоциални прояви и престъпления от малолетни и непълнолетни, на преден план изпъкват следните фактори - нездрава или криминогенна семейна среда, липса на пълноценен и ефективен родителски контрол, лоши хигиенно-битови условия в семейството, не посещаване на училище, вредно влияние от страна на приятелското обкръжение, липса на трайни интереси, лекомислие и увлечение, недостатъчна заинтересованост на обществеността по проблема.

Като цяло в момента спрямо децата с проблемно поведение се прилага система от възпитателни мерки регламентирани в ЗБППМН . Приоритет в работата на МКБППМН е взаимодействието с училищните комисии, педагогическия съветник и училищни ръководства. За всяко заседание по възпитателно дело от Дирекция „Социално подпомагане” – отдел „Закрила на детето” се осигурява представител, който да защитава правата и интересите на децата. Това подпомага определянето на адекватни и ефективни възпитателни мерки.

Деца с увреждания

По данни на Дирекция „Социално подпомагане” децата с увреждания в Община Елена са 28 към 31.12.2014 год. Това е една сложна целева група, тъй като обединява деца с физически, умствени и множествени увреждания увреждания. Основните потребности на деца с увреждания са свързани с осигуряване на достъп до образователни, здравни и социални услуги (за деца от населените места в които няма редовни транспортни връзки), придобиване на умения и навици за самостоятелен живот, осигуряване на възможности за професионална квалификация и реализация и на подкрепяща среда за семейството и близките на деца с увреждания, интеграция в общността, осигуряване на достъпна архитектурна среда.

Една от алтернативите за тази целева група е паричното подпомагане по Закона за социалното подпомагане и Закона за интеграция на хората с увреждания, както и ползването на социални услуги в общността, предлагани в Община Елена.

Деца, настанени извън биологичното си семейство

- **Деца, настанени при близки и роднини**

Настаняването на деца при роднини и близки е една от формите на споделена грижа в рамките на разширеното семейство и намира широко приложение през последните години.

Общият брой на настанените деца в семейства на роднини и близки за 2010 г. са 26 деца, за 2013 г. - 8 деца, за 2014 г. - 5 деца, към май 2015 – 2 деца, чиито случаи са преминали през Отдел „Закрила на детето" и е наложена мярка за закрила. При тези деца е необходима подкрепа на хората, които са поели грижа за отглеждане на децата, вместо техните биологични родители. Проблемите се отнасят също до потребностите на децата да получават адекватни грижи и до потребностите на роднините и близките да бъдат подкрепени при предоставяне на грижите за настанените при тях деца.

Възрастни хора с увреждания

Като цяло проблемите на тази група са свързани с възможността за социално включване, т.е. получаване на образование, ефективен достъп до пазара на труда, качествена здравна грижа, общуване и придвижване. От общите данни за хората с увреждания, няма данни каква част от тях имат нужда от допълнителна подкрепа, извън паричното подпомагане. Проучванията показват, че все още услугите за тях са недостатъчни. От подкрепа и заместване се нуждаят и семействата на хора, които изискват непрекъсната грижа. Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване, независимо от възрастта. Лицата с увреждания общо за общината са 1150 (лица с физически, умствени, множествени и психични увреждания.

Това са хора в трудоспособна възраст с тежки увреждания и хора в надтрудоспособна възраст, които вследствие на възрастта и заболяванията са придобили увреждания.

Основните проблеми на тази група са:

- Липса на достъпна архитектурна среда ;
- Липса на алтернативни форми за заетост, съобразени с хората с увреждания;
- Ниски и недостатъчни доходи – за повечето основният източник на доход е пенсията за инвалидност;
- Тъй като доходите са недостатъчни, основният източник на подкрепа остава семейството.
- Когато член на разширеното семейство е засегнат от безработица или е в пенсионна възраст, домакинството изпада в ситуация на криза;
- Необходимост от подкрепа при поддържане на жилището – физическа невъзможност за извършване на ремонтни работи и поддръжка на жилището, липса на средства за ремонт;
- Нужда от помощ при поддържане на домакинството, плащане на сметки и др.;
- Част от хората с увреждания имат повече от едно заболяване, ниските доходи са причина за ограничаване на достъпа до лечение и съответно за хронично влошаване на здравословното състояние;
- Нужда от социализация, развлечения, общуване и контакти.

В групата на хората с увреждания могат да се обособят няколко специфични групи, които имат нужда от диференцирана подкрепа - хора с повече от едно хронично заболяване, даващо степен на инвалидност, самотни възрастни хора с увреждания, хора с увреждания, които имат нужда от придружител и подкрепа.

Необходими мерки за подкрепа на хора с увреждания са осигуряване на алтернативни форми на заетост, предоставяне на битови услуги за хора с увреждания в невъзможност да поддържат самостоятелно дома и домакинството си, предоставяне на почасови и дневни форми на грижа, осигуряване на достъпна среда, разширяване на възможностите за развлечение и социализация.

Необходимо е да се използват възможностите по национални и оперативни програми за предоставяне на услугите «Личен асистент», «Социален асистен» и «Домащен помощник».

Възрастни с увреждания, ползващи услугата Защитено жилище с. Илаков рът

Жилището е открито по програма ФАР 2005; Проект BG 2005/017-353.01.02 на 28.10.2008г. Проектът продължава до 31.05.2009 г., след което преминава като държавна делегирана дейност. Към момента потребителите на защитеното жилище са 10 души, възрастни с умствена изостаналост. Услугата предлага на потребителите да живеят в обстановка, близка до домашната среда, да получават адекватни на състоянието си грижи и да се подготвят за самостоятелен живот.

Стари хора, които живеят в домашна среда

Животът на старите хора в отдалечени и изолирани населени места е изключително затруднен, основно поради липсата на достатъчно средства и затруднения достъп до здравеопазване, невъзможността или затрудненията с осъществяването на комунално-битовите дейности и най-вече социалната изолация. Във всички села в общината този проблем е поставен на първо място. Броят на самотните старите хора в града и селата, които се нуждаят, но не са обхванати от социални услуги е значителен.

Открояват следните проблеми за старите хора:

- Затруднен достъп до здравни услуги;
- Затруднен достъп до закупуване на лекарства, поради липса на аптеките в малките населени места. За закупуването на лекарства старите хора зависят от отиващите в града и от близките си;
- Необходимост от помощ в домакинството. От предоставяните услуги, най-предпочитана е Личен асистент, който помага при водене на домакинството, пазаруване, приготвяне на храната, помощ при хранене, подъпжане на лична и бетова хигиена и др. Същевременно възрастните хора се притесняват да пуснат в дома си външен човек, но повечето са склонни да приемат познат от селото, на когото имат доверие;
- Недостатъчни средства за издръжка;
- Нужда от медицинско наблюдение;
- Нужда от общуване;

Необходими мерки за подкрепа за старите хора в общината:

- разширяване обхвата на домашния социален патронаж;

- осигуряване на възможност за ползване на услуги за закупуване на лекарства, плащане на сметки и др.;

- достъп до здравни услуги;

- осигуряване на помощ при водене на домакинството;

- дозавършване на започнатия ремонт и преустройство на сградата на бившия Дом за деца в с. Тодювци, община Елена и разкриване на два Центъра за настаняване от семеен тип за възрастни с деменция.

Обхватът на програмата «Личен асистент» през последните години доказа, че не е достатъчен за да задоволи потребностите на хората. Като цяло бройките, които се отпускат за общината са недостатъчни, тъй като желаещите ползватели са повече.

3.2. Изводи за състоянието на мрежата от услуги в община Елена

3.2.1. Социални услуги в общността, предоставяни от община Елена

3.2.1.1. Домашен социален патронаж гр. Елена

Към януари 2015 г. щатният персонал включва 13 лица в това число: управител, социален работник, касиер-домакин, главен готвач, помощник-готвач, четирима разносвачи на храна, две санитарки, двама шофьори. Капацитетът на патронираните лица е 120 души. Храната се приготвя до 10.00 ч. по изготвено седмично меню и се разсипва в сифиртаси, които са индивидуални за всеки потребител. От 10.30 ч. до 13.00 ч. колите развозват храната с два автомобила марка УАЗ и ФИАТ. Обслужват се два района: градски маршрут - град Елена и съставните улици и селски маршрут - селата Руховци, Марян, Долни Марян, Граматици, Костел, Палици, Бялковци, Беброво и Константин.
Домашният социален патронаж в Елена предоставя социални услуги по домовете, свързани с доставка на храна, поддържане на лична хигиена и хигиена на жилищните помещения, обитавани от потребителя, съдействие за снабдяване с технически средства на потребители с увреждания, съдействане за явяване на ТЕЛК, битови услуги и др. Домашен социален патронаж обслужва и две от услугите в град Елена –Хосписа и Дневния център дица с увреждания. В момента услугата ползват 118 потребители.

3.2.1.2. Дневен център за деца и младежи с увреждания гр. Елена

„Дневен център за деца и младежи с увреждания" гр. Елена е изграден по Програма ФАР 2003 BG2003/004-937.01.04 „Подобряване качеството на живот на хората с метални увреждания" с проект по Компонент 1 – Създаване на Дневен център за деца с ментални увреждавия с наименование „Равен шанс и бъдеще за децата и младежите от „невидимия свят" на община Елена. От 01.01.2008 г. ДЦДМУ е делегирана държавна дейност. Към момента дневния център е с капацитет 36 потребители и 14 бр. персонал.

Услугата е предназначена за деца и младежи с увреждания, живеещи в семейна среда и за деца и младежи от ДДМУИ с. Илаков рът. Дългосрочна цел на центъра е да осигурява включваща, приемаща и стимулираща развитието среда за ползвателите си. В Дневният център се насърчава и подкрепя социалното, емоционалното и образователното развитие на всеки потребител в стремежа да развие потенциала си и да бъде пълноценен участник в общността. От учебната 2011-2012 г. година в центъра има и изнесена паралелка към помощното училище „Св. Теодосий Търновски", като в нея се обучават 6 деца.

3.2.1.3. Защитено жилище за възрастни хора с умствена изостаналост с. Илаков рът

Защитеното жилище в с. Илаков рът е изградено по Програма ФАР 2005, фаза 2 „Деинституционализация посредством предоставяне на услуги в общността на рискови групи", проект „Изграждане на Дом за възрастни хора с умствена изостаналост в с. Илаков рът, община Елена", финансиран от МТСП. В него са настанени 7 потребители от ДДМУИ „Надежда" с. Илаков рът. Продължителността на проекта бе от 01.04.2008 г. до 31.05.2009 г. От 01.06.2009 г. социалната услуга „Защитено жилище" с. Илаков рът е делегирана от държава дейност. Към момента е с капацитет 10 бр. и персонал 6 бр.

Защитеното жилище предоставя следните услуги: консултиране, дневна грижа, рехабилитация, терапия, ориентиране, информиране и обучение, групова работа, индивидуална работа, работа на терен, помощ в домакинството, социални услуги, ресурсно подпомагане,образование. Потребителите на ЗЖ участват редовно в изложби, концерти и др. културни мероприятия. Ежегодно се организират екскурзии в различни точки на страната.

3.3. Услуги предоставяни по оперативни програми

3.3.1. Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" - Приемна грижа

На територията на Община Елена успешно се реализира проект „И аз имам семейство" по оперативна програма развитие на човешките ресурси 2007-2013, схема за директно предоставяне

на безвъзмездна финансова помощ BG051PO001-5.2.11 „Приеми ме”. Проектът е в изпълнение на национална стратегия визия на деинституционализация на децата в Република България.

Преди стартиране на проекта през 2011 г.на територията на Община Елена не е имало утвърдени приемни семейства, както и се отбелязваше липса на информираност от страна на населението относно социална услуга в общността „Приемна грижа”. За целта социалните работници от ЕПГ при Община Елена активно се включиха в провеждането на информационна кампания в различни населени места на общината относно разясняване какво представлява услугата „приемна грижа”, информиране по местен радиовъзел и в местен вестник Еленска трибуна, разпространяване на рекламни материали, провеждане на индивидуални консултации и информиране на желаещите да станат приемни семейства. В резултат на проведените дейности се наблюдава увеличаване на интерес към услугата, като много от жителите на общината идват в офиса на ЕПГ, за да се запознаят по – подробно с условията и спецификата на приемничеството, правейки разграничаване на приемната грижа от осиновяването.

По време на реализирането на проекта са подадени 10 заявления за кандидатстване за приемно семейство. Към 25.05.2015г. са утвърдени 8 приемни семейства, 1 семейство се отказа да продължи процедурата по оценяването им поради обективни причини. През месец април 2015г. е внесен социален доклад за оценка на кандидатите за професионално приемно семейство пред Комисия по приемна грижа към РДСП гр. В. Търново. Очакваме явяване на комисията за утвърждаване и/или отхвърляне на кандидатите. За периода от 2013 г. до момента в приемни семейства са настанени 15 деца, като 4 от тях са осиновени (2 деца в България и 2 деца в Италия), и 1 дете реинтегрирано в биологичното семейство.

Децата, които бяха настанени в приемните семейства в община Елена са от:

- ДДЛРГ „Пейо и Мария Велкови” гр. В. Търново - 2 деца ;
- ЦНСТ за Деца в риск гр. В. Търново - 2 деца ;
- ДДЛРГ с. Страхилово, общ. Полски Тръмбеш -2 деца;
- Отделение по Неонатология МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов” АД - 2 деца;
- ДМСГД гр. Дебелец 1 дете;
- 6 деца в риск от общността.

Значението на приемната грижа в отглеждане и възпитание на децата е огромно. Самите те казват, че „приемните родители са повече от родители”, които подготвят децата за реалния живот, чрез създаване и придобиване на необходимите навици. Децата растат в семейна среда, където получават липсващи и толкова необходими за тях внимание, грижи, обич и топлина. Децата се настаняват в приемните семейства с големи дефицити, които са резултат от престоя им в институциите или от неглижиране от страна на биологичните им родители. Отглеждане и възпитание на деца в семейната среда на приемните семейства много добре се отразява на физическо, психическо и емоционално им развитие, както и от голямо значение социализацията им в обществото. Децата редовно посещават училищата и детските градини, което е липсвало на децата в риск от общността, приемните родители своевременно обръщат внимание на здравословните проблеми на настанените деца, посещават личните им лекари и специалисти при необходимост.

Приемната грижа е от голямо значение на изоставените деца в родилния дом. Известно е, че интервенциите насочени към децата в ранна възраст имат значим ефект по отношение на индивидуалното им развитие и социализация. Отглеждането на деца в специализирани институции в ранна възраст е увреждащо в най – голяма степен и в много случай има неотменими последици. Инвестирането в ранната възраст е от решаващо значение и за успешната реинтеграция на децата.

При направен анализ се установи, че социалната услуга „приемна грижа” добре се развива на територията на Община Елена и е необходима. Приемната грижа цели предотвратяване на изоставянето и настаняването на децата, превенция на насилието и отпадане от училище, интеграция в детските градини и подобряване на училищната готовност. Основната цел на услугата е да се подкрепи процеса на деинституционализация на деца, като се създаде и реализира устойчив модел за развитие на заместваща приемна грижа за деца, настанени в специализирани институции и на деца в риск от изоставяне.

В Общинската програма за закрила на детето за 2015 година „За по – добро бъдеще на децата на Елена”са включени дейности насочени към развитие и популяризиране на услугата приемна грижа на територията на общината; работа по проект „И аз имам семейство”; увеличаване броя на приемните семейства, подобряване качеството на грижа за настанените деца на семейства на роднини и близки чрез обучения и супервизии на приемните семействата. Проектът продължава до края на м. Октомври 2015 г.

3.3.2. Проект „Услуги за ранно детско развитие в община Елена“ се финансира по ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г., процедура BG05M9OP001-2.004. Начало на проекта - 23.06.2016 г. и е с продължителност 28 месеца. Проектът цели превенция на социалното изключване и намаляване на бедността след децата чрез инвестиции в ранното детско развитие. Чрез подобряване готовността на децата за включване в образователната система и подкрепата за формиране на родителски умения, сред уязвимите групи родители се цели да се ограничи и предаването на бедността между поколенията. Проекта включва два компонента: предоставяне на услуги за деца от 0 до 3 години и от 3 до 7 години, както и техните родители. Част от услугите се предоставят от мобилен екип, който посещава домовете на потребителите. По проекта са ангажирани здравни работници, социални работници, психилог, логопед, юрист, рехабилитатор, медиатори и др. След това се предвижда услугата да премине в ДДД – Център за обществена подкрепа с капацитет 30 места.

3.3.3.Проект „Община Елена с грижа и подкрепа за независим живот“, финансиран съгласно договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG05M9OP001-2.002-0111-C001 по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., процедура BG05M9OP001-2.002 „Независим живот“. Начало на проекта - 01.03.2016 г. и е с продължителност 19 месеца. Изпълнението на проекта „Община Елена с грижа и подкрепа за независим живот“ в рамките на процедурата „Независим живот” в община Елена ще даде възможност да се надградят постигнатите добри резултати по схема „Алтернативи“, ОПРЧР 2007-2013, чрез предоставяне на по-широк обхват и спектър на дейностите в посока предоставяне на интегрирани социално-здравни услуги.

Населението на община Елена е застаряващо. Основните проблеми на хората над 65 години, които са в частична или пълна невъзможност, да се самообслужват в къщи, най- често поради здравословни проблеми и обикновено самотно живеещи е невъзможността да организират самостоятелно бита и ежедневните си дейности, както и липса на социални контакти.

Настоящото проектно предложение цели да се подобри достъпа до социални и здравни услуги и постигане на независимост и социална интеграция за възрастните и хора с увреждания. Постигнатите положителни резултати мотивират община Елена да търси възможност за надграждане и разширяване спектъра от социални и здравни услуги, чрез които да се подобри качеството на живот на хората от уязвимите групи и /или техните семейства. Проекта насърчава равните възможности на уязвимите групи, като се разшири обема и целенасочеността на социалните услуги предоставяни в общността. Целевата група са хора с увреждания и техните семейства, хора над 65 години с ограничения или в невъзможност за самообслужване.

По проекта ще бъде изграден Център за почасово предоставяне на социални и здравни услуги в домашна среда. За предоставянето на тези услуги ще бъдат назначени домашни помощници, лични

асистенти, медицинска сестра, които ще обгрижват целевата група. Община Елена гарантира предоставянето на услугите в домашна среда за срок не по - малко от 6 месеца, след окончателно приключване на проекта.

Проекта осигурява плавен преход между стария и новия програмен период, като се подобрява достъпа освен до основни социални, но и до *здравни* услуги и постигане на независимост и социална интеграция за възрастните и хората с увреждания.

Проекта допълва и надгражда постигнатите добри резултати по схема " Алтернативи" ОПРЧР 2007-2013, както и процедури "Нови алтернативи", финансирана по ОПРЧР 2014-2020 , като дава по широк обхват и спектър на дейностите в посока предоставяне на интегрирани социално - здравни услуги, според конкретната потребност на човека с увреждания, чрез децентрализирано предоставяне на почасови услуги на общинско ниво, за хора с увреждания и възрастни хора, които имат затруднения в обслужването си.

Обща цел:

- Намаляване риска от зависимост от институционален тип грижи и подобри качеството на живот на възрастни болни лица и хора с увреждания над 65 години в невъзможност за самообслужване , както и преодоляване на последиците от социалното изключване и бедност.

Специфична цел:

- Развитие на нова форма на почасови услуги в община Елена

- Осигуряване на заетост на безработни лица в трудоспособна възраст

Към всички социални звена на територията на общината е назначен необходимият брой персонал. Основните потребности от развитие на човешките ресурси и на организационния капацитет, идентифицирани в процеса на анализа на ситуацията и оценка на птребностите от социални услуги в община Елена, които имат отношение към административния и организационен капацитет са свързани с:

- повишаване на капацитета на общинските администрации да управляват процеса на управление и предоставяне на социални услуги;

- повишаване на капацитета на персонала, ангажиран с администрирането, управлението и директното предоставяне на социалните услуги;

- потребност от развитие на капацитета за подготовка и управление на проекти, осигуряващи развитие на социалните услуги в общините и разширяване на обхвата на съществуващите услуги, осигуряване на качество и ефективност на предоставяните услуги;

Специфичните потребности от промяна и развитие, свързани с капацитета на човешките ресурси, които бяха идентифицирани в процеса на разработване на анализа са:

- повишаване на квалификацията, професионалния опит и уменията на управляващите социалните услуги от резидентен тип и на услугите предоставяни в общността по отношение на подбор на персонал, ориентиране и обучение на персонала, планиране на работните задачи, мотивиране на персонала, стимулиране на работата в екип и работата в разширени/ мултидисциплинарни екипи.

- преодоляване на дефицита от човешки ресурси (социални работници и специализиран персонал), необходими за директното предоставяне на новоразкрити социални услуги;

- основна потребност за развитието на управленския персонал е повишаване на професионалните компетенции, свързани с прилагане на иновативни практики за повишаване на качеството и ефективността на предоставяните услуги, както и с въвеждане на механизми за ефективна оценка на положения труд, съобразени със спецификата на различните дейности по

предоставяне на социалните услуги и обвързване на възнагражденията на служителите с реалната работа по обслужване на потребителите на услугите. Управленският персонал на съществуващите социални услуги има потребност от развитие на уменията за добро управление и задържане на персонала от специалисти и стимулиране на тяхното непрекъснато развитие.

3.4. Основни изводи за социалните услуги в община Елена

От направения анализ се констатира недостиг на някои услуги за деца и възрастни в общината. Освен развитието на съществуващите социални услуги в общността е необходимо и развиването на алтернативни такива, удовлетворяващи наболели социални проблеми в семействата, училищата, детските градини и специализираните институции, свързани с извеждането на деца от институциите, отглеждането и възпитанието на деца със специфични образователни потребности, както и на самотно живеещи хора, деца и възрастни хора с увреждания, които не могат сами да се обгрижват и задоволяват ежедневните си потребности. При проучването на демографските, икономическите и социалните фактори, действащи на територията на общината, са изведени следните приоритети в развитието на социалните услуги:

- Преминаване към алтернативни форми на социални услуги, предлагани в общността, съобразно потребностите на хората с увреждания, уязвимите семейства и деца - разкриване Център за социална рехабилитация и интеграция и Център за обществена подкрепа; Центрове за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост; Центрове за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция.
- Повишаване качеството на живот и грижата за хора с увреждания и стари хора, чрез предоставяне на социални услуги
- Промяна на нагласите и повишаване на чувствителността на обществеността към хората в неравностойно положение.

Специализирана институция в Илаков рът - Дом за деца и младежи с умствена изостаналост е закрита от 01.02.2016 г. със Заповед № РД 01-92/26.01.2016 г. на изпълнителния директор на АСП. Има възможност, сградата на дома да се преустрои и да се изградят два Центъра за настаняване от семеен тип за възрастни с умствена изостаналост. Така сградата, която е общинска собственост, ще продължи да се използва и създаване на нови работни места.

Услуги в общността за деца и младежи предлага Дневния център за деца и младежи с увреждания в гр. Елена, което е добра алтернатива и дава възможност за активно включване и преодоляване на изолацията и самостоятелно организиране на социалния и личния живот.

В последните години в общината се развиват успешно услуги в общността за възрастни - традиционно развития Домашен социален патронаж и – Защитено жилище за възрастни с умствена изостаналост в с. Илаков рът, личен асистент.

В общината има необходимост да бъдат по-добре развити услуги за подкрепа и рехабилитация на деца и възрастни с увреждания. Недостатъчни са и наличните услуги за уязвими семейства, които включват семейно консултиране и подкрепа. През последните 3 години приемната грижа се реализира много успешно – към момента има 9 утвърдени приемни семейства.

За самотните стари хора, които живеят в отдалечени населени места или са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си и за хората с увреждания е необходимо да продължат да се използват програмите, които развиват услугите „Личен асистент" „Социален асистент" и „Домашен помощник". Тези програми са със силен социален ефект за подобряване качеството на живот на хората с увреждания и тежко болни самотни възрастни хора. Финансираните по проекти услуги в домашна среда са с определен период на изпълнение и след приключване на финансирането услугата се прекратява, което води да липса на устойчивост на услугата.

Мерките за преодоляване на проблемите на старите хора в общината, както и предстоящата деинституционализация на специализираните услуги за възрастни налагат необходимостта от разкриване на ЦНСТ за възрастни. Като база може да се използва сградата на бивш дом за деца в с. Тодювци. На сградата е започнат е ремонт през 2008 и 2009 със средства от Социалноинвестиционен фонд със идеята да се изгради дом за стари хора. Община Елена започна изпълнението на проект, като бяха извършени строителни работи и преустройство. До момента е извършен външния ремонт на основната сграда – шумо и топло изолация, частично са изпълнени ремонтните работи на втори и трети жилищни етажи, изградена е външна рампа за лица с увреждания, както и асансьорната кула. Остава незавършен ремонта на кухненския блок, ОВИ и вертикална планировка, оборудването и обзавеждането на сградата, за което трябва да се търсят възможности за финансиране по оперативните програми и други, за да може да се финализира ремонта.

Препоръки за развитието на социалните услугите

За деца и семейства в риск:

- разкриване на Центрове за настаняване от семеен тип;
- разкриване на Център за обществена подкрепа;
- приемна грижа;

За деца / лица с увреждания и стари хора:

- създаване на Център за социална рехабилитация и интеграция;
- разширяване на капацитета на услугата „Личен асистент”;
- разширяване на капацитета на услугата „Социален асистент”;
- разширяване на капацитета на услугата „Домашен помощник”;
- създаване на Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост;
- създаване на Център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с деменция;

Раздел Б: СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

4. Визия и цели

4.1. Визия

Създаването и приемането на Общинската стратегия за социални услуги в община Елена изразява стремежа на всички участници да допринесат за развиването на модерна социална политика. Тази стратегия предвижда изградена мрежа от достъпни и качествени социални услуги, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на всички деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа за създаване на условия за реално включване.

Чрез общинската стратегия община Елена се стреми към принципите на хуманност и солидарност, като осигурява достъпни и качествени социални услуги, интеграция на общности и индивиди, пълноценна реализация и грижа за хората от рисковите групи.

4.2. Ценности и принципи

Основна ценност в социалната работа е човекът и правото на всяко човешко същество да развие максимално своите възможности, без значение на етническа принадлежност, пол, увреждане, възраст, социално положение. При планирането и предоставянето на социални услуги общинската стратегия следва основните човешки права, утвърдени в международните документи и конвенции за защита на правата на човека и основните свободи и правата на детето, и утвърждава следните **ценности:**

- **Човекът с неговата неповторима индивидуалност и уникалност, толерантност и закрила от дискриминация, признаване на различията като ценност и ресурс за развитие;**
- **Зачитане на човешките права и свободи, уважение и признание на достойнството на всеки човек, общност и група с особен акцент върху правата на децата;**
- **Зачитане на равнопоставеността на половете при планирането и достъпа до социални услуги.**

В хода на работата всички страни, ангажирани с разработването на Ощинската стратегия, се обединиха около следните **принципи и подходи**, които ще бъдат следвани при изпълнението на планираните дейности и мерки:

♦ Социални услуги, които отговарят на реалните нужди на рисковите групи;

♦ Осигуряване на най-добрия интерес на потребителя;

♦ Индивидуализиране на оценката и на грижата за потребителя;

♦ Насърчаване на услугите в общността и ограничаване на услугите от резидентен тип;

♦ Гарантиране на равен достъп до услуги на всички жители на община Елена и достигане на услугата максимално близо до местоживеенето на потребителите;

♦ Мобилност на услугите, иновативност и гъвкавост в планирането и управлението;

♦ Интегриран подход към решаването на проблемите на целевите рискови групи;

♦ Добро управление, ефикасност и ефективност на социалните услуги, мрежи и партньорства;

♦ Надграждане над добрите практики и опит в услугите, постоянно повишаване на квалификацията и уменията;

♦ Постоянно оптимизиране на качеството на социалните услуги.

4.3. Направления и приоритети на стратегията

За да се постигне качествена промяна в социалната среда и желаното равнище на социалните услуги, предначертано от визията на Стратегията, е необходима целенасочена интервенция в няколко приоритетни направления.

Ключовите приоритетни направления на общинската стратегия са изведени в съответствие с идентифицираните потребности на рисковите групи.

Избраните приоритетни направления за съдържанието на социалните услуги включват:

Приоритетно направление 1: Подкрепа на деца в риск и техните семейства. Превенция на изоставянето и деинституционализация на грижите за деца.

Това са широк кръг от услуги в общността за деца и семейства в риск, насочени към превенция на рисковите фактори за развитието на децата и уязвимостта на семействата. Деинституционализация на грижите за деца ще донесе коренна промяна в социалните услуги на общинско ниво чрез развитието на широка мрежа от услуги с цел подкрепа на семействата в риск за грижа за децата и превенция на изоставянето, както и извеждане на децата от специализираните институции.

Приоритетно направление 2: Преодоляване на социалното изключване на уязвими групи и лица.

Стратегията ще допринесе за създаването на добър модел на грижи за хората в неравностойно социално положение, осигурявайки достъп до качествени социални услуги в общността, така че нуждаещите се да не напускат собствения си дом и общност, също така за подобряване достъпа до качествени здравни услуги и образование, както и интегриране на пазара на труда.

Приоритетно направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.

Създаване на условия за качествено предоставяне на грижи за старите хора, насочени към повишаване качеството на живот на хората от третата възраст, като се съблюдава принципът за независим живот в семейната среда или в близост до нея. Услугите, отличаващи се с домашна атмосфера, са съобразени с индивидуалните потребности, желания и условия на живот.

Функционалните приоритетни направления, които подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности в общинската стратегия, обхващат:

Приоритетно направление 4: Развитие на човешките ресурси.

В процеса на планирането недостигът на квалифициран персонал за разкриване на социалните услуги е идентифициран от всички участници като един от основните рискове за реализацията на стратегията. Затова изграждането на необходимия капацитет за управление и за предоставяне на социални услуги се очертава като крайно необходима мярка – условие, както за изпълнението на планирания обем социални услуги и мерки, така и за постигане на качеството на услугите в съответствие със съвременните стандарти.

Приоритетно направление 5: Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Въвеждането на ефективна система от социални услуги на областно ниво изисква активно партньорство между общините в област Велико Търново за развиване на конкретни социални услуги и мерки за социална подкрепа. Характерът на проблемите на хората в риск изисква комплексна намеса, която може да се постигне само чрез връзки на взаимодействие между различните публични и социални сектори – социални услуги и подпомагане, образование, здравеопазване, заетост, инфраструктура и жилищна среда.

4.4. Цели

4.4.1. Общи и специфични цели

***Приоритетно направление 1*: Подкрепа на деца в риск и техните семейства. Превенция на изоставането и деинституционализация на грижите за деца.**

Обща цел: Да се подобри комплекса от услуги, предоставяни за деца и семейства, за предотвратяване развитието на рискови фактори по отношение на изоставянето на децата и да се постигне максимално намаляване на броя на децата, отглеждани в специализирани институции.

Специфична цел 1.1. Да се намали изоставянето на деца и настаняването им в СИ и да се подкрепи задържането им в биологичното семейство.

Специфична цел 1.2. Да се осигурят условия за развитие на децата с увреждания, отглеждани в семейството.

Специфична цел 1.3. Да се осигури подкрепа на уязвимите семейства за превенция на рисково поведение и неглижиране на децата.

Специфична цел 1.4. Да се гарантира равен достъп на децата от рискови общности и уязвими групи до качествено образование.

Специфична цел 1.5. Да се развият алтернативни социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда, близка до семейната за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда.

Специфична цел 1.6. Да се подпомогне социалната интеграция на младежите, напускащи СИ.

***Приоритетно направление 2:* Преодоляване на социалното изключване на уязвими групи и лица**

Обща цел: Развитие на услуги за социално включване на групи и лица в неравностойно положение.

Специфична цел 2.1. Развиване на мрежа от услуги в общността и домашна среда с цел осигуряване на независим и достоен живот за пълноценно включване на възрастните хора с увреждания.

Специфична цел 2.2. Да се развие алтернативна резидентна грижа от семеен тип и реинтеграционни програми за хората с увреждания, настанени в специализирани институции с цел поетапно премахване на институционалния модел на грижа.

Специфична цел 2.3. Изграждане и развитие на модели на медико-социални грижи за продължително лечение, както и на интегрирани грижи за пациенти с хронични заболявания.

Специфична цел 2.4. Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск.

Специфична цел 2.5. Осигуряване на комплексна подкрепа на семействата, които полагат грижи за хора с увреждания и възрастни хора чрез развиване на форми на социални услуги в подкрепа на зависими членове на семейството, спомагащи и за трудовата реализация на лицата, полагащи грижи за тях.

Приоритетно направление 3: **Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот**

Обща цел: Подобряване на съществуващите грижи за възрастни хора и развиване на широка мрежа от услуги в общността, в семейна и домашна среда за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.

Специфична цел 3.1. Създаване на възможности за независим живот на възрастните хора чрез предоставянето на качествени, достъпни и ефективни междусекторни услуги за дългосрочна грижа, съобразени с реалните потребности на хората.

Специфична цел 3.2. Да се осигури достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната.

Приоритетно направление 4: **Развитие на човешките ресурси**

Обща цел: Създаване на система за повишаване качеството на социалните услуги чрез развитие на човешките ресурси.

Специфична цел 4.1. Изграждане и развитие на капацитет за планиране и управление на социалните услуги.

Специфична цел 4.2. Изграждане и развитие на система за повишаване на професионалната компетентност на персонала, предоставящ социални услуги.

Специфична цел 4.3. Развиване на капацитет за наблюдение, самооценка и повишаване качеството на социалните услуги.

Приоритетно направление 5: **Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество**

Обща цел: Да се повиши ефикасността на услугите и допълване на наличните ресурси чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Специфична цел 5.1. Да се стимулира междуобщинското партньорство в социалните услуги.

Специфична цел 5.2. Да се утвърдят ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и развитие на смесени услуги.

4.5. Ключови индикатори за постиженията на Стратегията

Постигането на целите на стратегията в рамките на следващите години трябва да подобри качеството на живота и жизнения стандарт на рисковите групи и общностите в неравностойно положение. Качествената промяна в ситуацията в община Елена ще бъде измервана чрез система от качествени и количествени индикатори за напредъка в решаването на идентифицираните проблеми.

Ключовите базисни индикатори за промяната в ситуацията ще покажат разликите при сравнението на показателите за настоящия момент с данните към 2020 г. Такива са:

- Развита модерна социална политика в подкрепа на интегритета на рискови групи, семейства и общности в община Елена в съответствие с националните приоритети;
- Подобрено равнище на създадени възможности за достъп до услуги на максимален брой нуждаещи се хора;
- Степен на обхващане на рисковите групи чрез развитие на мобилни услуги;
- Постигната качествена промяна в съотношението между предоставяните типове социални услуги чрез увеличаване дела на услугите в общността и намаляване на услугите от резидентен тип;

- Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за старите хора в община Елена с приоритетно обхващане на самотноживеещите в отдалечените населени места;

Ключовите качествени индикатори за успеха на осъществената интервенция в рамките на периода за изпълнение на Стратегията са:

- Осигурена подкрепа за рискови групи, уязвими семейства и деца чрез комплекс от услуги в община Елена;
- Уязвими семейства и деца, обхванати в комплексна програма за ранно детско развитие в цялата община;
- Намаляване на процента на необхванати деца от предучилищна възраст в детска градина и на децата в задължителна училищна възраст в подходяща форма на образование;
- Подобрена грижа за децата, настанени в алтернативни форми на семейна грижа (настаняване при близки и роднини, приемна грижа, осиновяване);
- Подобрени условия за самостоятелен живот в домашна среда на хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент;
- Повишена информираност / чувствителност на обществеността в общината към проблемите на децата и лицата в неравностойно положение;

5.Интервенция – социални услуги и мерки

5.1. Мерки и дейности по Приоритетно направление 1: Подкрепа на деца в риск и техните семейства. Превенция на изоставането и деинституционализация на грижите за деца.

Обща цел: Да се подобри комплекса от услуги, предоставяни за деца и семейства, за предотвратяване и развитието на рискови фактори по отношение на изоставянето на децата и да се постигне максимално намаляване на броя на децата, отглеждани в специализирани институции.
Специфична цел 1.1. **Да се намали изоставянето на деца и настаняването им в СИ и да се подкрепи задържането им в биологичното семейство.**

Мярка 1.1.1. *Общински програми/мерки за подкрепа на уязвими семейства за създаване на условия за задържане на детето в семейството и първична превенция на изоставянето.*

Дейност 1.1.1.1 Прилагане на цялостна програма за здравна профилактика на майчинството/ бременността с фокус нежелана и рискова бременност в община Елена. Осъществява се от здравната система със съдействието на ЦОП, които да улеснят връзката между здравната система и бъдещите майки от семейства и общности в риск.

Дейност 1.1.1.2 Разкриване на кабинети по семейно планиране в град Елена с цел подобряване на здравната профилактика за майчинството в съответствие с националните приоритети. Дейностите ще се осъществяват в партньорство с мобилните екипи, изградени към ЦОП. Те ще организират здравно-социални програми за семейно планиране – информиране и консултиране, услуги за репродуктивно здраве, обучения, информационни кампании, насочени към младежи, родители и семейства в риск. Дейността в тези кабинети ще допринесе и за превенцията на нежеланата бременност и за намаляване на риска от изоставяне и институционализация на новородени деца.

Дейност 1.1.1.3 Информационни кампании и здравна просвета сред учениците в среден курс и младежите по въпросите на семейното планиране и превенция на нежелана и ранна бременност.

Мярка 1.1.2. *Развитие на мрежа от ЦОП за превенция на изоставянето и подкрепа на уязвими семейства в община Елена;*

Дейност 1.1.2.1 Разкриване на Център за обществена подкрепа в град Елена с капацитет 40 през 2018 г.

Конкретните услуги във всеки Център за обществена подкрепа включват: семейно консултиране и подкрепа; консултиране и информиране за проблеми, свързани с развитието на децата от съответната възраст; индивидуални и фамилни консултации в случаи на кризи в семейството; превенция на рисково и асоциално поведение на деца и младежи; подкрепа за професионално ориентиране на деца и младежи; семейно планиране, подготовка за родителстване, работа на ниво «Родилен дом», психологическо консултиране и рехабилитация, обучения в умения за самостоятелен живот, превантивни програми на ниво училище, информационни кампании, оценяване, обучение, подкрепа на приемни родители, подготовка и подкрепа на осиновители.

Към момента в община Елена се реализира Проект „Услуги за ранно детско развитие в община Елена“, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г. Проекта цели продължаване на предоставянето на услугите за ранно детско развитие, създадени по ПСВ, като се планира от 2018 г. Община Елена да разкрие услугата Център за обществена подкрепа след приключване на финансирането по ОПРЧР 2014-2020 г. По този начин ще осигури и устойчивост на услугите по проекта.

Мярка 1.1.3. *Осигуряване на грижа при близки и роднини за изоставени и неглижирани деца;*

Дейност 1.1.3.1. При определени условия настаняването при близки и роднини чрез мярка за закрила може да осигури устойчива семейна грижа и възможност за трайно решаване на проблема за бъдещето на изоставеното дете със съдействието на социалните служби.

- Установяване на контакти с роднините и близките на детето и мобилизиране на разширеното семейство за поемане на грижата за детето;
- Консултации и подкрепа за изграждане на връзка между детето и разширеното семейство.

Дейност 1.1.3.2. Подкрепа за семействата на роднини и близки, които отглеждат деца като мярка за закрила. Предоставя се от ЦОП и включва:

- Подкрепа на роднини и близки при поемане на грижата за новородени и по-големи деца, чиито родители заявяват намерение за изоставяне;
- Предоставяне на социално подпомагане и в случаи на тежки социални проблеми.

Мярка 1.1.4. *Услуги в подкрепа на осиновяването;*

Дейност 1.1.4.1 Ефективни услуги от ЦОП, ОЗД и ДСП за подкрепа на осиновяването на изоставени деца – консултиране, информиране, посредничество, мотивиране и обучение за кандидат-осиновители чрез форми на индивидуална и групова работа, подкрепа в следосиновителния период за осиновители и осиновени. (Дейностите се извършват от Съвета по осиновяване към РДСП, ОЗД, ЦОП, НПО).

Мярка 1.1.5. *Развитие на Приемната грижа в община Елена*

Дейност 1.1.5.1. Популяризиране и развитие на Приеманата грижа. Развитието на услугата на общинско ниво следва да се разбира, както като повишаване на качеството й, така също и като увеличаване броя на приемните семейства, прецизен избор на кандидатите за приемни родители, и повишаване на капацитета им.

Дейност 1.1.5.2. Информационни кампании, обучение, подбор и наемане на приемни родители, наблюдение и подкрепа за приемните родители и приемните деца, възстановяване и/или поддържане на връзки със семейството.

Дейност 1.1.5.3. В рамките на приемната грижа - създаване на алтернативни форми за краткосрочна грижа за изоставени деца (новородени и по-големи) с настаняване по спешност, като превенция на настаняването в СИ. Определяне на професионални приемни семейства в общината за спешно, краткосрочно настаняване на изоставени деца (новородени и на по-късна възраст) за периода на процедурите по осиновяване, или за намиране на решение за грижата за детето (настаняване при близки и роднини или приемна грижа).

Мярка 1.1.6. *Общински програми и мерки за здравна профилактика и семейно планиране;*

Дейност 1.1.6.1. Планиране и реализиране на дейности по промоция на здраве и профилактика на болестите, насочени към ограничаване на рисковите за здравето на учениците фактори (тютюнопушене, ниска физическа активност, нездравословни хранителни навици, консумация на алкохол, наднормено тегло и затлъстяване, повишено кръвно налягане, употреба на наркотични вещества и други).

Дейност 1.1.6.2. Здравно образование на деца от предучилищна възраст, ученици и родители (интерактивни обучения, тренинги, беседи, презентации) по теми, свързани с рисковите поведенчески фактори за хроничните незаразни болести и факторите в околната среда.

Дейност 1.1.6.3. Прилагане на цялостна програма за здравна профилактика на майчинството/ бременността с фокус нежелана и рискова бременност . Осъществява се от здравната система със съдействието на Центъра за ранна интервенция на увреждането, които да улеснят връзката между здравната система и бъдещите майки от семейства и общности в риск.

Целта на програмата е да подобри здравната профилактика за майчинството в съответствие с националните приоритети. Целевите мерки на общинско ниво трябва да обхванат всички бъдещи майки в общината чрез здравна профилактика и задължителна пренатална диагностика на риска от увреждане. Същевременно, при изпълнението на тези мерки, личните лекари, женската консултация и акушерките да идентифицират случаи на потенциален риск от изоставяне на дете и да насочват към ОЗД.

Дейност 1.1.6.4. Разкриване на кабинети по семейно планиране в община Елена с цел подобряване на здравната профилактика за майчинството в съответствие с националните приоритети. Кабинетът ще се осъществи в партньорство с екипа на Центъра за ранна интервенция на увреждането. Те ще организират здравно-социални програми за семейно планиране – информиране и консултиране, услуги за репродуктивно здраве, обучения, информационни кампании, насочени към младежи, родители и семейства в риск. Дейността в този кабинет ще допринесе и за превенцията на нежеланата бременност и за намаляване на риска от изоставяне и институционализация на новородени деца.

Дейност 1.1.6.5. Информационни кампании и здравна просвета сред учениците в среден курс и младежите по въпросите на семейното планиране и превенция на нежелана и ранна бременност. Те ще се изпълняват от НПО, здравни институции, училища и включват здравно-социални консултации за майки и семейства в риск, образователни програми и здравна просвета сред подрастващите и младежите в училищна възраст за намаляване на нежеланите и рисковите бременности.

Дейност 1.1.6.6. Назначаване на здравни медиатори, които да подобрява здравния статус на лица в неравностойно положение, прилежащи към малцитствените общности.

Специфична цел 1.2. **Да се осигурят условия за развитие на децата с увреждания отглеждани в семейството.**

Мярка 1.2.1. *Развиване на ЦСРИ за осигуряване на качествена здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за децата с увреждания и подкрепа за техните семейства;*

Дейност 1.2.1.1. Откриване, популяризиране и ползване на услугите в Център за социална рехабилитация и интеграция за деца и възрастни през 2017 с капацитет 30 потребители.

Мярка 1.2.2. *Осигуряване на достъп до адекватна и гъвкава дневна, почасова грижа, и заместваща грижа за децата с увреждания, отглеждани в семейна среда;*

Дейност 1.2.2.1. Развиване на услугите в Дневен център за деца и младежи с увреждания с капацитет 36 потребителя.

Мярка 1.2.3. *Подкрепа за родителите за отглеждане на децата с увреждания в семейството.*

За удовлетворяване на потребностите на децата с увреждания и оказване на подкрепа на техните семейства при отглеждането им, усилията ще бъдат насочени към разширяване на териториалния обхват на услугата „Личен асистент" и увеличаване броя на обслужваните деца.

Дейност 1.2.3.1. Предоставяне на услуги в домашна среда по схема „Независим живот" по ОПРЧР и по национални програми.

Дейност 1.2.3.2. Предоставяне на почасови услуги за деца от социалните услуги в общността, предназначени за деца:

- Услуги за подпомагане в ежедневните грижи на родители, които отглеждат деца с увреждания;

- Услуги, свързани с материално подпомагане (храна, дрехи, памперси, други) за деца с увреждания (0-1 година) и в случаи на тежки социални проблеми;

- Консултации и формиране на групи за взаимопомощ.

Дейност 1.2.3.3. Реализиране на проект по ОП РЧР „Услуги за ранно детско развитие в Община Елена", финансиран по ОП РЧР 2014-2020, който е продължиние и надграждане на дейностите по Проект за Социално включване на МТСП, финансиран със заемни средства от Световната банка за възстановяване и развитие. Проектът стартира в средата на 2016 г., със срок за изпълнение до 2018г.

Специфична цел 1.3. **Да се осигури подкрепа на уязвимите семейства за превенция на рисково поведение и неглижиране на децата.**

Мярка 1.3.1. *Развиване на услуги в общността за подобряване на родителския капацитет и за превенция на неглижирането на децата, отглеждани в семейна среда;*

Дейност 1.3.1.1. Развиване на широк кръг дейности по превенция на изоставянето на децата и настаняването им в специализирани институции. Дейностите ще се предоставят от ЦОП за обхващане на уязвимите семейства с деца в риск.

-Услуги в подкрепа на осиновяването;

-Развиване на услуги в общността за подобряване на родителския капацитет и за превенция на неглижирането на деца, отглеждани в семейна среда;

- Терапия, фамилно консултиране;

- Достъп до жилища, заетост.

Мярка 1.3.2. *Програми за превенция на рисково поведение при деца и младежи;*

Дейност 1.3.2.1. Реализиране на образователни програми за опасностите и последиците от употребата на наркотици и алкохол, тютюнопушене, трафик на хора, сексуална експлоатация; информиране по въпросите на насилие и пренебрежение.

Мярка 1.3.3. *Подкрепа за преодоляване на последиците от рисковото поведение при децата и младежите.*

Дейност 1.3.3.1. Съвместни дейности на Местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (МКБППМН) и обществените възпитатели в общината, органите на МВР съвместно с ОЗД в подкрепа на деца с рисково поведение и жертви на насилие.

Дейност 1.3.3.2. Дейности на ЦОП по направление от ОЗД и МКБППМН – консултации, посредничество и подкрепа за деца, жертви на насилие, трафик и зависимости, както и специализирани програми за работа с деца извършители на противообществени прояви, насилие, рисково поведение.

Специфична цел 1.4. **Да се гарантира равен достъп на децата от рискови общности и уязвими групи до качествено образование.**

Мярка 1.4.1. *Гарантиране на задължителното предучилищно образование за всички подлежащи деца в община Елена.*

Дейност 1.4.1.1. Реализиране на проект за подкрепа на предучилищното възпитание на деца.

Дейност 1.4.1.2. Продължаване на практиката за осигуряване на безплатни помагала за всички пет и шестгодишни деца чрез МОН.

Дейност 1.4.1.3. Продължаване на практиката за подпомагане храненето на всички деца в предучилищна възраст чрез финансиране от МОН.

Дейност 1.4.1.4. Осигуряване на транспорт за децата, подлежащи на задължително предучилищно образование от селища, в които няма детска градина до най-близката детска градина в общината.

Дейност 1.4.1.5. Подкрепа на детските градини за дейности по проекти, свързани с обучението на деца, чиито майчин език е различен от българския.

Дейност 1.4.1.6. Установяване на всички подлежащи деца и проследяване на записването им в предучилищна подготовка – изпълнява се от учителите, с подкрепата на общините, О "ЗД", социалните работници, ЦОП.

Дейност 1.4.1.7. Провеждане на срещи и посещения по домовете за информиране и мотивиране на родителите, които не са записали децата си за предучилищна подготовка.

Мярка 1.4.2. *Програми за превенция на отпадането от училище с цел намаляване процента на отпадналите деца и реинтеграция в образованието на отпадналите деца и младежи.*

Дейност 1.4.2.1. Разработване на проекти, целящи превенция на отпадането на децата от училищата.

Дейност 1.4.2.2. Прилагане на специален подход в работата с родители – активно включване в общи дейности, и превръщане на родителите в партньори на училището.

Дейност 1.4.2.3. Осигуряване допълнителна педагогическа работа с деца в риск от отпадане от училище чрез допълващо обучение, извънкласни форми включително по време на ваканции.

Дейност 1.4.2.4. Изграждане на партньорство и взаимодействие между социалните услуги, НПО и организациите, ангажирани с образованието, за образователна интеграция и реинтеграция на децата.

Мярка 1.4.3. *Осигуряване на качествена интегрирана предучилищна подготовка и образование за децата с увреждания. Обхващане на децата с увреждания в подходящи форми на включващо образование.*

Дейност 1.4.3.1. Поддържане на формите на обучение на деца със специфични образователни потребности в Дневен център за деца с увреждания в град Елена.

Дейност 1.4.3.2. Приобщаване на децата с увреждания в масовите детски градини и ясли и интегриране на децата с увреждания в масови общообразователни училища за обучение с подкрепата на ресурсни учители.

Мярка 1.4.4. *Целенасочена политика за приобщаване на родителите и общността в учебно-възпитателния процес на техните деца.*

Дейност 1.4.4.1. Разработване и реализация на проекти.

Дейност 1.4.4.2. Включване на родителите в дейности по проекти, разработени и изпълнявани от детските градини и училищата.

Дейност 1.4.4.3. Дейности за изграждане на капацитета в училищата и детските градини за включване на родителите и създаване на интегрираща среда в училищата и детски градини, които да включват:

- повишаване на квалификацията на учители и директори на училища и детски градини;
- обмяна на опит и добри практики с други училища и детски градини.

Специфична цел 1.5. **Развитие на качествени социални услуги за предоставяне на резидентна грижа в среда близка до семейната за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда**

Мярка 1.5.1. *Изграждане на ЦНСТ.*

Дейност 1.5.1.1. Разкриване на ЦНСТ за деца и младежи без увреждания.

Дейност 1.5.1.2. Запазване и разширяване на услугите в ЦНСТ в община Елена.

Таблица 1: Планирани социални услуги и мерки в община Елена – Направление 1: ПОДКРЕПА НА ДЕЦА В РИСК И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА. ПРЕВЕНЦИЯ НА ИЗОСТАВАНЕТО И ДЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА ГРИЖИТЕ ЗА ДЕЦА.

№	**Община Елена** Услуга - име, вид	Потребители		Капацитет			Съдържание – основни дейности, фокус на услугата. Планирани насоки за развитие на услугата	Местополо-жение	Статус към 2015 и етапи/стъпки за развитие на услугата
		Целеви групи	Териториален обхват	2015	2016	2020			
	Направление 1: Подкрепа на деца в риск и техните семейства. Превенция на изоставането и деинституционализация на грижите за деца								
1	Дневен център за деца с увреждания	Деца и младежи с ментални увреждания.	Община Елена	36	36	36	Задоволяване на социалните, медицинските и образователните потребности на децата и младежите с интелектуални и физически затруднения.	Град Елена	ДДД
2	Приемна грижа	Кандидати за приемни родители, приемни семейства, семейства на роднини и близки; Деца от общността в риск от изоставяне и техните семейства, в това число и семейства на близки и роднини; Деца, настанени в специализирани институции; Деца, настанени в приемни семейства; Деца, настанени при роднини и близки.					Да се подкрепи процеса на деинституционализация на деца, като се създаде и реализира устойчив модел за развитие на заместваща семейна грижа за деца, в риск от изоставяне.	Община Елена	Финансира се по ОП „РЧР“ 2014-2020 г.

№	**Община Елена** Услуга - име, вид	Потребители		Капацитет			Съдържание – основни дейности, фокус на услугата. Планирани насоки за развитие на услугата	Местополо-жение	Статус към 2015 и етапи/стъпки за развитие на услугата
		Целеви групи	Териториален обхват	2015	2016	2020			
3	ЦНСТ за деца в риск и/или лишени от родителски грижи на възраст от 3 до 18 г.	Деца от 3 до 18-годишна възраст, лишени от родителска грижа;	Община Елена	0	0	15+2	Предоставяне на грижи в среда, близка до семейната, чрез получаване на индивидуална грижа и внимание, съобразени с техните нужди.	Град Елена	Проект 2020 Капацитет 15+2
4	Център за обществена подкрепа	Деца и семейства	Община Елена	0	0	40	Консултиране, псих. педаг. и социална подкрепа.		Проект 2018 г. Капацитет 40
5	Цетър за социална рехабилитация и интеграция за деца и възрастни	Деца и лица в риск от социално изключване.	Община Елена	0	0	30	Псих. подкрепа, консултиране социал. и мед. рехабиритация, логопед, трудотерапия	Град Елена	Проект 2017 г. Капацитет 30
6.	Център за ранна интервенция на увреждaнията	Деца в риск от 0 до 7годишна възраст и семействата им.	Община Елена				Деца в риск от 0 до 7годишна възраст и семействата им.		По проект по ОП РЧР 2014-2020 г.

5.2. Мерки и дейности по Приоритетно направление 2: Преодоляване на социалното изключване на уязвими групи и лица.

Обща цел : Развитие на услуги за социално включване на групи и лица в неравностойно положение.

Специфична цел 2.1. **Развиване на мрежа от услуги в общността и домашна среда с цел осигуряване на независим и достоен живот за пълноценно включване на хората с увреждания.**

Мярка 2.1.1. *Подкрепа от ЦСРИ с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания в цялата територия на община Елена*

Дейност 2.1.1.1. Разкриване на ЦСРИ – гр. Елена за деца и възрастни с увреждания, който да стартира през 2017 г. с предвиден капацитет 30. Основните услуги, които са предвидени за предоставяне са консултиране на семейния кръг, организиране на свободното време, отдих и развлечение, рехабилитации – двигателна, логопедична, социална, психологически консултации; терапии и трудотерапии.

Дейност 2.1.1.2. Разширяване на дейността на мобилните екипи на ЦСРИ.

Мярка 2.1.2. *Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства*

Дейност 2.1.2.1. Разширяване на обхвата на услугите, които предлагат домашни грижи за хора с увреждания в община Елена – домашен помощник, социален и личен ассистент.

Дейност 2.1.2.2. Създаване на Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване в общността или в домашна среда по Проект „Подкрепа за независим живот“, Схема BG05M9OP001-2.002 „Независим живот“, ОП РЧР 2014-2020 г.

Дейност 2.1.2.3. Разширяване дейността на Домашен социален патронаж – Елена. Включване на допълнителни услуги към Домашния социален патронаж и по-пълно обхващане на хората с увреждания от малките населени места. Предвижда се предоставяне на комплекс от услуги, свързани освен с приготвяне и предоставяне на храна до домовете и помощ при поддържане на домакинството и личната хигиена, така също и помощ при организиране на свободното време, и помощ при необходимост от административни услуги. Разширеният списък на дейности на патронажите включва:

- Предоставяне на храна по домовете;
- Помощ при поддържане на лична хигиена, медицински услуги и манипулации;
- Помощ в домакинството, подкрепа за поддържане на жилището – почистване, помощ за дребни битови услуги и ремонти, смяна на обзавеждане и осигуряване на повече пространство;
- Съдействие за пазаруване, плащане на сметки, осигуряване на медицински изделия помощни средства, приспособления и съоръжения;
- Съдействие за достъп до здравни и социални услуги – придружаване, помощ при транспортиране, информиране за здравни услуги.

Дейност 2.1.2.4 . Разкриване на Дневен център за възрастни хора с увреждания в гр. Елена от 2020 г. с капацитет 30. Центърът ще предоставя цялостно обслужване на хора с увреждания чрез осигуряване на храна, задоволяване на ежедневните здравни, образовнателни и рехабилитационни потребности. Ще даде възможност за организиране на свободното време и осъществяване на социални контакти. Дейностите ще бъдат насочени към социалната

интеграция на хората с увреждания чрез рехабилитационни, обучителни, терапевтичани индивидуални програми.

Мярка 2.1.3. *Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на хората с увреждания.*

Дейност 2.1.3.1. Подобряване на инфраструктурата и осигуряване на достъпна среда в общественото пространство, културни и здравни центрове, училища и детски градини, предприятия.

Специфична цел 2.2. **Да се развие алтернативна резидентна грижа от семеен тип и реинтеграционни програми за хората с увреждания, настанени в специализирани институции с цел поетапно премахване на институционалния модел на грижа.**

Мярка 2.2.1. *Изграждането на алтернативни социални услуги от резидентен тип за настаняване на хора с увреждания, които имат нужда от резидентна грижа в среда, близка до семейната.*

Дейност 2.2.1.1. Продължение на дейността на защитеното жилище за лица с умствена изостаналост в с. Илаков рът, общ. Елена с капацитет 12 потребителя.

Дейност 2.2.1.2. Разкриване на 2 броя Център за настаняване на лица с умствена изостаналост всяко с капацитет 15 потребителя в с. Илаков рът.

Специфична цел 2.3. **Изграждане и развитие на модели на медико-социални грижи за продължително лечение, както и на интегрирани грижи за пациенти с хронични заболявания.**

Мярка 2.3.1. **Развитие на модели на медико-социални грижи за продължително лечение.**

Дейност 2.3.1.1. Продължение на дейността на хосписа в община Елена.

Специфична цел 2.4. **Изграждане на адекватни социални услуги за грижа за пострадали от насилие, трафик или друга форма на експлоатация**

Мярка 2.4.1. *Развитие на услуги, насочени към жертви на насилие, трафик, експлоатация /ЦОП, ЦСРИ /*

Дейност 2.4.1.1. Реализиране на съвместни проекти с неправителствени организации за жертви на домашно насилие, финансирани от Министерство на правосъдието.

Мярка 2.4.2 *Програми за превенция на насилие, трафик, експлоатация и др.*

Дейност 2.4.2.1. Съвместна работа на МКБППМН, ДПС, ОЗД, училища и др.

Специфична цел 2.5. **Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск**

Мярка 2.5.1. *Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към младежи и възрастни и реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение*

Дейност 2.5.1.1. Услуги за хора в пробация – консултиране, подкрепа за реинтеграция, курсове за професионална квалификация, които се изпълняват съвместно от Съвета по пробация, ДБТ, ЦОП, ДСП.

Мярка 2.5.2. *Разработване на политики и програми за интегриране и развитие на етническите общности в неравностойно положение в община Елена.*

Дейност 2.5.2.1. Реализиране на Плановете за действие за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация.

Дейност 2.5.2.2. Мерки за реинтеграция в образованието на неграмотните и пълнолетните с ниско образование, огрaмотяване на неграмотни пълнолетни, включително за образование на пълнолетни млади хора с незавършена степен (без диплома) на основно или средно образование. Такива програми се инициират от НПО, училищни настоятелства, общини и се изпълняват в тясно партньорство със специфичен принос на всички участващи организации.

Дейност 2.5.2.3 Мерки и целеви инициативи за социално включване, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи, чрез включване в програми и мерки на ДБТ; иницииране и изпълнение на проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по действащите национални и оперативни програми за развитие на човешките ресурси; подкрепа за достъп до заетост и квалификация; развитието на кооперации и социални предприятия за осигуряване на заетост за трайно безработни и хора с увреждания.

Мярка 2.5.3. *Продължаване дейността на домашен социален патронаж*

Дейност 2.5.3.1. Продължаване функционирането на домашен социален патронаж в общинаЕлена и осигуряване на храна на нуждаещите се лица, живеещи на територията на цялата община.

Мярка 2.5.4 *Осигуряване на заетост за уязвими групи на пазара на труда - предоставяне на равни възможности за реализация на пазара на труда; предоставяне на достъп до услуги за намиране на работа; осигуряване на възможности за интегриране към пазара на труда.*

Дейност 2.5.4.1. Осигуряване на заетост на уязвими групи - включване в курсове за професионална квалификация към Дирекция «Бюро по труда» и/или по проекти, подкрепени от Оперативни и Национални програми за заетост, както и от НПО.

Специфична цел 2.6. **Осигуряване на комплексна подкрепа на семействата, които полагат грижи за хора с увреждания и възрастни хора чрез развиване на форми на социални услуги в подкрепа на зависими членове на семейството, спомагащи и за трудовата реализация на лицата, полагащи грижи за тях.**

Мярка 2.6.1. *Програми за осигуряване на трудова реализация на лица, полагащи грижи за хора с увреждания чрез осигуряване на почасова, надомна работа и пр.*

Дейност 2.6.1.1. Обхващане на лица, полагащи грижа за хора с увреждания по проекти и програми за осигуряване на заетост.

Предоставяне на възможност на близки хора, които се грижат за човек с увреждане да работят като домашни помощници и/или лични асистенти.

Мярка 2.6.2. *Осигуряване на дневна грижа и почасови услуги за лица с увреждания.*

Дейност 2.6.2.1 Разкриване на ЦСРИ – гр. Елена за деца и възрастни с увреждания, който да стартира през с капацитет 30.

Дейност 2.6.2.2. Реализиране на програми и проекти за осигуряване на дневна грижа и почасови услуги за лица с увреждания.

Дейност 2.6.2.3. Продължаване на общинската подкрепа за дейностите на клубовете на пенсионера, предоставящи възможности за общуване и социален живот на стари хора. Стимулиране организирането на културно-масови мероприятия и развиването на художествена самодейност в клубовете.

Дейност 2.6.2.4. Разширяване на дейността и обхвата на услугите в домашна среда – увеличаване на броя на домашните помошници и личните асистенти. Предоставяне на тези услуги и в отдалечените малки населени места.

Таблица 2: Планирани социални услуги и мерки в община Елена – Направление 2: ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ИЗКЛЮЧВАНЕ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ И ЛИЦА

№	**Община Елена** Услуга - име, вид	Потребители		Капацитет			Съдържание – основни дейности, фокус на услугата. Планирани насоки за развитие на услугата	Местополо-жение	Статус към 2015 и етапи/стъпки за развитие на услугата
		Целеви групи	Териториален обхват	2015	2016	2020			
	Направление 2: Преодоляване на социалното изключване на уязвими групи и лица.								
1	Личен асистент	Лица и деца с трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждане, с определена чужда помощ;	Община Елена	70	80	80	Осигуряване на грижи в семейна среда на лица, в т.ч и деца с трайни увреждания, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието си и постигане на социална адаптивност.	Община Елена	Финансиране по ОП „РЧР“ 2014-2020 г.
2	Домашен помощник	Самотноживеещи възрастни хора и хора с увреждания в риск от социално изключване.	Община Елена	0	7	15	Осигурявяне на грижи в семейна среда на самотно живеещи възрастни хора с увреждания , които поради ограничения от здравословен характер са изключени от социалния живот	Община Елена	Финансиране по ОП „РЧР“ 2014-2020 г.
3	Социален асистент	Хора с увреждания в риск от социално изключване.	Община Елена	0	0	20	Осигурявяне на грижи в семейна среда и социални контакти.	Община Елена	Финансиране по ОП „РЧР“ 2014-2020 г.
4	Цетър за социална рехабилитация за деца и възрастни	Деца и лица в риск от социално изключване.	Община Елена	0	0	30	Псих. подкрепа, консултиране социал. и мед.рехабиритация, логопед, трудотерапия	Град Елена	Проект 2017 г. Капацитет 30
5	Дневен център за възрастни с увреждания	Възрастни хора с увреждания	Община Елена	0	0	30	Цялостно обслужване на хора с увреждания чрез осигуряване на храна, задоволяване на ежедневните здравни, образовнателни и рехабилитационни потребности.	Град Елена	Проект 2020 г. Капацитет 30
6	Защитено жилище за лица с умствена изостаналост	Лица с умствена изостаналост	Община Елена	10	12	12	Създаване на умения и навици за интегриране в реалния живот чрез консултиране, информиране, ориентиране, групова работа, помощ в домакинство, трудотерапия, дневна грижа и др.	С. Илаков рът	ДДД
7	Център за настаняване от семеен тип за лица с умствена изостаналост - 2 броя	Лица с умствена изостаналост	Община Елена	0	0	30	ЦНСТ е форма на социална услуга, насочена към лица, които имат нужда от 24 часова грижа. Социалната услуга създава среда за живот, близка до семейната,индивидуална подкрепа за относително самостоятелен и независим живот .	С. Илаков рът	Проект 2016 – 2017г. Капацитет всяко по 15 потребителя

9	Обществена трапезария/социална кухня	Лица и семейства в неравностойно социално положение	Община Елена	30	30	50	Обществените трапезарии са социални услуги в общността, насочени към задоволяване на потребностите от храна за хора, които не могат да си я осигуряват сами.	Град Елена	Финансиране по Оперативна програма по фонда за европейско подпомагане на най нуждаещите се лица.
10	Домашен социален патронаж	Възрастни, самотно живеещи лица, хора с увреждания, ветерани	Община Елена	100	130	150	Комплекс от социалните услуги, предоставяни по домовете на възрастни хора и хора с увреждания.	Град Елена	Местна дейност
11	Център за обществена подкрепа	Деца и семейства	Община Елена	0	0	40	Консултиране, псих. педаг. и социална подкрепа.		Проект 2018 г Капацитет 40

5.3. Мерки и дейности по Приоритетно направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.

Обща цел : Подобряване на съществуващите грижи за възрастни хора и развиване на широка мрежа от услуги в общността, в семейна и домашна среда за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.

Специфична цел 3.1. **Създаване на възможности за независим живот на възрастните хора чрез предоставянето на качествени, достъпни и ефективни междусекторни услуги за дългосрочна грижа, съобразени с реалните потребности на хората.**

Мярка 3.1.1. *Развиване и разширяване на дейностите в Домашния социален патронаж и обхващане на малките изолирани населени места.*

Дейност 3.1.1.1 Продължаване дейността на Домашен социален патронаж – Елена. Включване на допълнителни услуги към Домашния социален патронаж и по-пълно обхващане на хората с увреждания от малките населени места. Предвижда се предоставяне на комплекс от услуги, свързани освен с приготвяне и предоставяне на храна до домовете и помощ при поддържане на домакинството и личната хигиена, така също и помощ при организиране на свободното време, и помощ при необходимост от административни услуги. Разширеният списък на дейности на патронажите включва:

- Предоставяне на храна по домовете;
- Помощ при поддържане на лична хигиена, медицински услуги и манипулации;
- Помощ в домакинството, подкрепа за поддържане на жилището – почистване, помощ за дребни битови услуги и ремонти, смяна на обзавеждане и осигуряване на повече пространство;
- Съдействие за пазаруване, плащане на сметки, осигуряване на медицински изделия помощни средства, приспособления и съоръжения;
- Съдействие за достъп до здравни и социални услуги – придружаване, помощ при транспортиране, информиране за здравни услуги.

Дейност 3.1.1.2. Продължаване функционирането на сезонните обществени трапезарии в общинаЕлена. Предвижда се разширяване на териториалният обхват на трапезариите, с цел обхващане на нуждаещите се лица, живеещи на територията на цялата община.

Мярка 3.1.2. *Разширяване на услугите в домашна среда чрез увеличаване на капацитета на услугите домашен помощник, социален и личен асистент.*

Дейност 3.1.2.1. Разширяване на обхвата на услугите, които предлагат домашни грижи за хора с увреждания във община Елена – домашен помощник, социален и личен ассистент. Тези услуги осигуряват домашни грижи, помощ в домакинството, обслужване, помощ за излизане и придвижване и др. услуги за хора с увреждания и стари хора, които им позволяват по-дълго да живеят в своя дом и в семейна среда.

Мярка 3.1.3. *Осигуряване на дневна грижа и почасови услуги за стари хора.*

Дейност 3.1.3.1 Разкриване на ЦСРИ – гр. Елена за деца и възрастни с увреждания, който да стартира през 2017 г. с капацитет 30.

Дейност 3.1.3.2. Разкриване на Дневен център за възрастни хора с увреждания в гр. Елена от 2020 г. с капацитет 30 потребителя.

Специфична цел 3.2. **Да се осигури достъп на старите хора до качествена резидентна грижа в среда, близка до домашната.**

Мярка 3.2.1. *Разкриване на алтернативни резидентни услуги и малки домове за обгрижване на стари хора в среда, близка до семейната.*

Дейност 3.2.1.1 Разкриване на 2 броя ЦНСТ за възрастни с деменция всяко с капацитет 20 потребителя в с. Тодювци – първото през 2018 г., а второто през 2019 г.

Таблица 3: Планирани социални услуги и мерки в област Велико Търново – Направление 3: ГРИЖА ЗА СТАРИТЕ ХОРА ЗА ПО-ДОБЪР И ДОСТОЕН ЖИВОТ.

№	**Община Елена**	Потребители		Капацитет			Съдържание – основни дейности, фокус на услугата. Планирани насоки за развитие на услугата	Местополо-жение	Статус към 2015 и етапи/стъпки за развитие на услугата
	Услуга - име, вид	Целеви групи	Териториален обхват	2015	2016	2020			
	Направление 3: Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.								
1	Домашен социален патронаж	Възрастни, самотно живеещи лица, хора с увреждания, ветерани	Община Елена	100	130	150	Комплекс от социалните услуги, предоставяни по домовете на възрастни хора и хора с увреждания.	Град Елена	Местна дейност
2	Обществена трапезария/социал на кухня	Лица и семейства в неравностойно социално положение	Община Елена	30	30	50	Обществените трапезарии са социални услуги в общността, насочени към задоволяване на потребностите от храна за хора, които не могат да си я осигуряват сами.	Град Елена	Финансиране по Оперативна програма по фонда за европейско подпомагане на най нуждаещите се лица.
3	Дневен център за възрастни с увреждания	Възрастни хора с увреждания	Община Елена	0	0	30	Цялостно обслужване на хора с увреждания чрез осигуряване на храна, задоволяване на ежедневните здравни, образовнателни и рехабилитационни потребности.	Град Елена	Проект 2020 г. Капацитет 30
4	Център за настаняване от семеен тип за лица с деменция – 2 бр.	Лица с деменция	Община Елена	0	0	40	Комплекс от социални и медицински грижи.	С. Тодювци	Проект 2018 - 2019 г Всяко с капацитет 20 потребителя
5	Цетър за социална рехабилитация за деца и възрастни	Деца и лица в риск от социално изключване.	Община Елена	0	0	30	Психологическа подкрепа, консултиране, социална и медицинска рахабилитация, трудотерапия.	Град Елена	Проект 2017 г. Капацитет 30

Направление 4: Развитие на човешките ресурси.

Обща цел 4. Да се повиши качеството и ефективността на социалните услуги чрез изграждане на необходимия капацитет за управление на общинско ниво и чрез осигуряване на квалифициран и компетентен персонал за предоставяне на услуги.

Специфична цел 4.1. Да се стимулира развитието на административния и организационния капацитет на общинско ниво за управление на социални услуги.

Мярка 4.1.1. Обучения за изграждане на капацитет за управление на социалните услуги.

Дейност 4.1.1.1. Обучения и консултиране за изграждане на умения за ефективно управление на социални услуги.

Дейност 4.1.1.2. Обучения и информационни срещи за запознаване, разбиране и ефективно използване на възможностите за финансиране по Национални програми и Структурните фондове на ЕС.

Дейност 4.1.1.3. Участие в базисни и надграждащи обучения за придобиване и надграждане на уменията за разработване и подготовка на проектни предложения.

Специфична цел 4.2. Да се осигури подкрепа на персонала на социалните услуги за развитие на професионалната квалификация и умения в съответствие със съвременните изисквания и стандарти.

Мярка 4.2.1. **Осигуряване на условия за обучение, обмяна на опит и споделяне на добри ефективни практики на персонала от съществуващите социални услуги.**

Дейност 4.2.1.1. Организиране и провеждане на специализирани обучения и курсове за квалификация и преквалификация за персонала от съществуващите социални услуги със и без откъсване от работната среда.

Дейност 4.2.1.2. Въвеждане на практики и форми за стимулиране на ученето от собствения опит, както и на обмяната на опит между сходни социални услуги.

Дейност 4.2.1.3. Провеждане на обучения, които да осигурят усвояване на специфични нови умения за планиране на професионалното развитие и кариерно израстване, умения за работа в екип и ефективно общуване, работа по проекти, взаимодействие с различни институции.

Направление 5: Изграждане на междуобщинско партньорство и между секторно сътрудничество.

Обща цел 5. Да се повиши ефикасността на услугите и допълване на наличните ресурси чрез развитие на междуобщинско партньорство и между секторно сътрудничество.

Специфична цел 5.1. Да се стимулира междуобщинското партньорство в социалните услуги.

Мярка 5.1.1. **Развиване на умения за междуобщинското партньорство в социалните услуги.**

Дейност 5.1.1.1. Провеждане на срещи и обменни посещения между съседни общини за обмен на информация за групи в риск, обсъждане и планиране на съвместни дейности и проекти за подкрепа на целевите групи.

Мярка 5.1.2. **Реализиране на ефективни междуобщински дейности.**

Дейност 5.1.2.1. Планиране и изпълнение на съвместни проекти с допълване на наличните ресурси на съседните общини.

Специфична цел 5.2. Да се утвърдят ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и развитие на смесени услуги.

Мярка 5.2.1. Развиване на умения за междусекторно сътрудничество в социалните услуги.

Дейност 5.2.1.1. Провеждане на срещи между различни сектори за обмен на информация за групи в риск, обсъждане и планиране на съвместни дейности и проекти за подкрепа на целевите групи.

Мярка 5.2.2. Реализиране на ефективни междусекторни дейности.

Дейност 5.2.2.1. Планиране и изпълнение на съвместни проекти.

6. Оценка на ресурсите за развитие на социални услуги в община Елена

Анализ на човешките ресурси за предоставяне на услуги

Община Елена работи съвместно с Дирекция „Социално подпомагане" за решаване на проблемите в социалната сфера.

В общинска администрация Елена кмета, заместник-кмета и дирекция ХДИРПС осъществяват общинската политика в областта на социалните дейности и трудова заетост, координират предоставянето на социалните услуги във всички сектори - социални услуги, образование, здравеопазване, култура, младежки дейности и други.

Дирекция социално подпомагане гр. Елена е с териториален обхват общините Елена и Златарица от 01.01.2010 г. ДСП е структурирана от три отдела – отдел „Хора с увреждания и социални услуги", отдел „Социална закрила" и отдел „Закрила на детето".

В ДСП гр. Елена работят общо 16 служители, разпределени както следва:

Директор и

1. Отдел „Хора с увреждания и социални услуги":

- ДСП – гр. Елена седалище – началник отдел, социален работник;
- ИРМ – гр. Златарица - социални работници – 3;

2. Отдел „Социална закрила" :

- ДСП - гр. Елена седалище – началник отдел, главен социален работник, главен специалист "Информационно обслужване", старши счетоводител, социални работници – 3;
- ИРМ – гр. Златарица - социален работник;

3. Отдел „Закрила на детето":

- ДСП - гр. Елена седалище – началник отдел;
- ИРМ – гр. Златарица - социален работник;

Към всички социални звена на територията на общината е назначен необходимият брой персонал.

Финансиране

Към настоящият момент от социалните услуги предоставяни в общината на общинска издръжка е услугата „Домашен социален патронаж", останалите са делегирани държавни дейности и услуги предоставяни с финансиране по проекти. Поради ограничените възможности на общинският бюджет трябва да продължи работата по проекти за да се осигурява необходимото финансиране и да се използват възможностите, които дава Националното финансиране.

7. Индикатори за изпълнение на Стратегията

- Промяна в съотношението между предоставяните типове социални услуги чрез увеличаване на дела на услугите в общността и намаляване на услугите от резидентен тип.
- Увеличена степен на териториално обхващане на рисковите общности и индивиди чрез развитие на мобилни услуги за нуждаещи се хора и пръснати рискови групи от изолирани населени места от територията на община Елена;
- Повишаване на капацитета на персонала, работещ в предоставянето на услуги в общината.
- Инициирана и развита поне 1 смесена междусекторна услуга и/или мерки (проект) за социално включване на уязвими общности и рискови групи.
- Осигурена подкрепа за уязвимите семейства и деца в община Елена.
- Намаление на отпадналите от училище деца;
- Подобрени условия за самостоятелен живот в домашна среда на хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент;
- Създаден капацитет за обхващане на децата с увреждания в рехабилитация или различни форми на заместваща, дневна грижа;
- Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за старите хора в община Елена с приоритетно обхващане на самотно живеещите в изолирани населени места извън общинските центрове;
- Развити и работещи нови социални услуги.

8. Публичност, наблюдение, оценка, актуализация и организация на изпълнението.

Осигуряването на публичност, наблюдение, оценка, актуализация и организация на изпълнението на стратегията ще се извършва съгласно принципите и методиката заложени в общинския план на развитие.